PAOLO MENGOZZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2009. április 30. [1]

I – Az eljárás előzményei, az eljárás és a felek kereseti kérelmei

1. Az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban hozott 2004. október 26-i, C (2004) 4221. sz. végleges bizottsági határozat (COMP/F-1/38.338 – PO/„tűk" ügy; a továbbiakban: vitatott határozat) 1. cikkében az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy a William Prym GmbH & Co. KG és a Prym Consumer GmbH & Co. KG (a továbbiakban: Prym vagy fellebbezők) megsértették az EK 81. cikk (1) bekezdését, amennyiben egy sor olyan megállapodás részesei voltak, amelyek révén két brit vállalkozással és azok leányvállalataival, a Coats Holdings Ltd-vel és a J & P Coats Ltd-vel (a továbbiakban együtt: Coats), valamint az Entaco Group Ltd-vel és az Entaco Ltd-vel (a továbbiakban együtt: Entaco-csoport) együtt egyrészt a kemény anyagból készült rövidáruk európai piacának felosztásával a termékpiacokat, másrészt a tűk európai piacának felosztásával a földrajzi piacokat megosztották, vagy hozzájárultak a megosztásukhoz.

2. A vitatott határozat 2. cikkében a Bizottság 30 millió euró bírságot szabott ki a fellebbezőkre.

3. A vitatott határozatban a Bizottság a jogsértés súlya és időtartama alapján állapította meg a bírságot – vagyis azon két szempont alapján, amelyeket mind a módosított, a Szerződés [81.] és [82.] cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet [2] (a továbbiakban: 17. rendelet) 15. cikkének (2) bekezdése, mind a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet [3] 23. cikkének (3) bekezdése megjelöl. Ezen túlmenően a Bizottság a vitatott határozatban a bírságnak a fellebbezőkkel szemben történő kiszabása során az 1998-ban közzétett, a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban [4] (a továbbiakban: iránymutatás) meghatározott módszert alkalmazta, még ha ezt kifejezetten nem is jelölte meg.

4. A Bizottság – a vitatott határozat indokolásának (317)–(321) pontja szerint – a jogsértés súlyának megállapítása során figyelembe vette annak jellegét, „a piacra gyakorolt tényleges hatását", valamint az érintett földrajzi piac nagyságát. E jellemzők

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.

3 – HL L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.

4 – HL C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet,171. o.

alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó kartellben részt vevő vállalkozások „különösen súlyos" jogsértést valósítottak meg, és ennélfogva a fellebbezőkre 20 millió euróban állapította meg a bírság kiindulási összegét.

5. A jogsértés időtartama tekintetében a Bizottság megállapította, hogy az legalább 5 év 3 hónapig, vagyis 1994. szeptember 10-től 1999. december 31-ig tartott. Tekintettel a jogsértés időtartamára, a Bizottság 50%-kal növelte az kiindulási összeget. A Bizottság így 30 millió euróban állapította meg a fellebbezőkre kiszabott bírság alapösszegét.

6. Egyebekben a Bizottság a vitatott határozat indokolásának (331) pontjában elutasította a fellebbezők javára szóló enyhítő körülmények figyelembevételét, hangsúlyozva többek között, hogy a hallgatólagos megállapodás idő előtti megszüntetése nem az ő beavatkozásának eredményeként történt, valamint hogy az idő előtti megszüntetést a jogsértés időtartamának meghatározása során már figyelembe vette.

7. Ezenkívül a Bizottság álláspontja szerint kizárólag az Entaco-csoport teljesítette a kartellügyek esetében a pénzbírságok alóli mentességről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló, 1996. július 18-i bizottsági közlemény (a továbbiakban: engedékenységi közlemény) [5] B. pontjában foglalt feltételeket. Következésképp a vitatott határozatban összesen 30 millió euró bírságot szabtak ki a fellebbezőkkel szemben.

8. A 2005. január 28-án az Elsőfokú Bíróság Hivatalához benyújtott keresetükkel a fellebbezők azt kérték, hogy az Elsőfokú Bíróság a fellebbezőket érintő részében semmisítse meg a vitatott határozatot, másodlagosan semmisítse meg vagy csökkentse a rájuk mint egyetemleges kötelezettekre kiszabott bírságot.

9. A 2007. szeptember 12-i ítéletével [6] (a továbbiakban: megtámadott ítélet) a bírság csökkentését érintő részében az Elsőfokú Bíróság részben helyt adott a keresetnek azzal az indokolással, hogy a Bizottság a fellebbezőkkel szemben tévesen tagadta meg az engedékenységi közlemény D. pontjának (2) bekezdése szerinti kedvezményt azon az alapon, hogy az általa 2004. március 15-én elküldött kifogásközlésben megállapított tényeket nem vitatták. Következésképp az Elsőfokú Bíróság a fellebbezőkre kiszabott bírságot az EK 229. cikk szerinti korlátlan felülvizsgálati jogkörében 27 millió euróra csökkentette. Az Elsőfokú Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasította. A költ-

5 – HL C 207., 4. o.

6 – A T-30/05. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (EBHT 2007., II-107. o.).

ségekről az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a fellebbezők viselik a saját költségeik 90%-át és a Bizottság költségeinek 90%-át, a Bizottság pedig maga viseli a fennmaradó költséget.

II – Jogi értékelés

A – *Előzetes észrevételek*

10. A Bíróság Hivatalához 2007. november 30-án benyújtott beadványukban a fellebbezők a vitatott határozattal szemben fellebbezést terjesztettek elő, amelyben azt kérték, hogy a Bíróság a fellebbezőket terhelő részében helyezze hatályon kívül ezt az ítéletet, és semmisítse meg a vitatott határozatot a fellebbezőket érintő részében. Másodlagosan a fellebbezők azt kérték, hogy a Bíróság semmisítse meg vagy csökkentse a vitatott határozat 2. cikkében rájuk kiszabott bírságot, és utalja vissza az ügyet az Elsőfokú Bírósághoz ismételt határozathozatalra. Továbbá kérték, hogy a Bíróság a Bizottságot kötelezze a teljes eljárás költségeinek viselésére.

11. A Bizottság fellebbezési ellenkérelmében azt kérte, hogy a Bíróság utasítsa el a fellebbezést, és a fellebbezőket kötelezze a költségek viselésére.

12. A felek előadásait a 2009. március 5-én tartott tárgyaláson hallgatták meg.

13. A fellebbezők öt érvre alapozzák a fellebbezésüket. Az első két fellebbezési jogalap, amellyel a védelemhez való jog megsértését és az igazságszolgáltatás megtagadását kifogásolták, a megtámadott ítélet (teljes) hatályon kívül helyezését célozza. A további három fellebbezési jogalap – amint azt a későbbiekben részletesen kifejtem – kizárólag a bírságnak a fellebbezőkre mint egyetemleges kötelezettekre történő kiszabását érinti, és – ha legalább az egyik megalapozott – kizárólag a megtámadott ítélet részleges hatályon kívül helyezéséhez, valamint – amennyiben a Bíróság álláspontja szerint a Bíróság alapokmányának 61. cikke szerint a per állása megengedi – a vitatott határozat megváltoztatásához vezethet.

14. Előrebocsátom azonban, hogy álláspontom szerint a fellebbezők által felhozott jogalap egyike sem vezethet a megtámadott ítélet akár részleges hatályon kívül helyezéséhez, még ha maga az ítélet indokolása néhány pontban, amint arra a későbbiekben rámutatok, nem is mindig védhető a kifogásokkal szemben.

B – *Az első fellebbezési jogalapról: a védelemhez való jog, különösen a meghallgatáshoz való jog megsértése*

1. Az Elsőfokú Bíróság megállapításai

15. A fellebbezők az Elsőfokú Bíróság előtt arra hivatkoztak, hogy a Bizottság megsértette a meghallgatáshoz való jogukat azáltal, hogy a korábban egységes „Kemény anyagból készült rövidáruk" eljárást két eljárásra, a „Kemény anyagból készült rövidáruk: tűk"-eljárásra (a továbbiakban: „tűk"-ügy), amelyben a vitatott határozat megszületett, és a „Kemény anyagból készült rövidáruk: zárak"-eljárásra (a továbbiakban: „zárak"-ügy) osztotta. Azt állították, hogy amennyiben biztosították volna számukra a meghallgatást, a Bizottság előtt hivatkoztak volna arra, hogy a vitatott határozatban kiszabott bírságot a „tűk"-eljárás és a „zárak"-ügy közötti ténybeli összefüggés miatt együttes értékelés keretében kellett volna megállapítani. A Bizottság azonban a vitatott határozat meghozatala során nem vette figyelembe a „zárak"-ügyet, ami miatt a határozattal a fellebbezőkkel szemben kiszabott bírság sokkal magasabb – körülbelül a fellebbezők világméretű összforgalmának 8,9%-a –, mint a két eljárás együttes vizsgálata esetén lett volna.

16. Az Elsőfokú Bíróság nem fogadta el ezt az érvelést. Először is a megtámadott ítélet 61. pontjában megállapította, hogy a fellebbezőknek 2004. március 15-én megküldött kifogásközlés az egyértelmű „Kifogásközlés a PO / rövidáruk: tűk eljárásban" címet viselte, és ennélfogva a fellebbezők legkésőbb ebben az időpontban tudomással bírtak arról, hogy a Bizottság külön eljárást indít a tűpiacra vonatkozóan. Következésképpen a fellebbezőknek lehetőségük volt arra, hogy a kifogásközlésre adott válaszukban tiltakozzanak az eljárás felosztása ellen.

17. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 63–66. pontjában továbbá a következőket állapította meg:

„63. A 10%-os korlátra, valamint a »tűk«- és a »zárak«-ügy Bizottság általi egységes értékelésének állítólagos kötelezettségére vonatkozó érvek tekintetében meg kell állapítani, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése csak azt írja elő, hogy a jogsértésben részt vevő vállalkozások tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át. A valamely vállalkozásra kiszabott különböző bírságok összegéről ebben a rendelkezésben nincs szó. Amennyiben a fellebbezők ténylegesen külön jogsértéseket követtek el, nincs jelentősége annak, hogy a jogsértéseket egy vagy több határozatban állapítják-e meg. Az egyedüli kérdés így az, hogy ténylegesen külön jogsértésekről van-e szó.

64. Ebben az összefüggésben a Bizottság jogosult az eljárás objektív okokból történő elkülönítésére és egyesítésére, amit a T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletben (a továbbiakban: Tokai II-ügyben hozott ítélet) a Bíróság közvetetten elismert. Ezen ítélet 118. pontjában a Bíróság megállapította, hogy a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése alapján jogosult volt ezen ügy egyik fellebbezőjével, az SGL Carbonnal szemben három különböző bírságot (két határozatban) kiszabni, amennyiben az SGL Carbon az EK 81. cikk (1) bekezdésének három külön megsértését követte el.

65. A jelen ügy nem hasonlítható össze teljesen a fenti 64. pontban hivatkozott Tokai II-ügyben hozott ítélet alapjául szolgált tényállással, mivel a »tűk«- és a »zárak«-ügy a fellebbezők tájékoztatása szerint az eredetük, az érintett piacok, a jogsértések időtartama és az érintett vállalkozások vonatkozásában átfedésben volt egymással. A fellebbezők ugyanis arra hivatkoznak, hogy a »zárak«-ügyben intézett kifogásközlésben a piac meghatározása »majdnem szó szerint« megfelel a [vitatott] határozat 46. pontjában foglalt meghatározásnak.

66. Ezek az állítások mindazonáltal csak a »zárak«-ügyben hozott határozat elfogadását követően vizsgálhatók. A Bizottság megerősítette a tárgyaláson, hogy a »zárak«-ügyben a közigazgatási eljárás még nem fejeződött be, és nem hozott határozatot. Következésképpen minden, ezen eljárás lehetséges kimenetelére és az eljárás felosztását illetően az objektív okok állítólagos hiányára vonatkozó feltevés (ehhez a követelményhez lásd a fenti 64. pontban hivatkozott Tokai II-ügyben hozott ítélet 119–124. pontját) spekulatív jellegű, és nem vonhatja kétségbe a [vitatott] határozat jogszerűségét.”

2. A felek érvei

18. A jelen fellebbezési jogalappal a fellebbezők arra hivatkoznak, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 61. pontjában megállapította, hogy a fellebbezők legkésőbb az 1994. március 15-i kifogásközléstől tudomással bírtak a tűpiacra vonatkozó külön eljárás megindításáról, tehát volt lehetőségük tiltakozni az eljárás felosztása ellen. A fellebbezők szerint az, hogy tudomással bírtak a felosztásról, még távolról sem jelenti azt, hogy lehetőségük volt hatékonyan gyakorolni a védelemhez való jogaikat. A Bizottságnak közölnie kellett volna velük az eljárás felosztásához vezető tényeket és indokokat, mivel az 1994. március 15-i kifogásközlésből kizárólag az tűnt ki, hogy a Bizottság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a „Kemény anyagból készült rövidáruk: tűk” területén tanúsított magatartásuk önálló jogsértésnek minősül a „Kemény anyagból készült rövidáruk: zárak” területén tanúsított magatartásukkal szemben. Az Elsőfokú Bíróság téves jogalkalmazása miatt nem hivatkozhattak

arra, hogy a fellebbezésükben részletesen ismertetett számos indok szólt amellett, hogy a „tűk”- és „zárak”-ügy alapjául szolgáló cselekmények legalább részben az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése értelmében vett egységes és folytatólagos jogsértésnek tekinthetők. A fellebbezők a tárgyaláson hivatkoztak arra, hogy megsemmisítés iránti keresetet terjesztettek elő a 2007. szeptember 19-i, C (2007) 4257. sz. végleges bizottsági határozattal szemben (COMP/E-1/39.168 – „kemény anyagból készült rövidáruk: zárak”-ügy [7]; a továbbiakban: „zárak”-ügyben hozott határozat).

19. A Bizottság a fellebbezési ellenkérelmében arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezt a fellebbezési jogalapot egyrészt mint elfogadhatatlant el kell utasítani, mivel a fellebbezők csak e jogalap keretében hivatkoztak először arra, hogy a „zárak”-ügyben hozott határozatban megállapított negyedik jogsértés egységes és folytatólagos jogsértést képez a vitatott határozatban megállapítottal. Erre a fellebbezők ugyanis még általános jelleggel sem hivatkoztak az Elsőfokú Bíróság előtt. E tekintetben a Bizottság különösen a keresetlevél 12–23. pontjára utal, amelyekből kitűnik, hogy a fellebbezők azt állították, hogy amennyiben tudomással bírtak volna az eljárás felosztásáról, hivatkoztak volna arra, hogy a bírság összege a két eljárásban összesítve sem haladhatja meg a forgalom 10%-át. Másrészt a Bizottság elfogadhatatlannak, másodlagosan megalapozatlannak tartja azt a kifogást is, hogy az eljárás felosztása során megsértette az indokolási kötelezettségét.

3. Értékelés

a) A fellebbezési jogalap terjedelméről és elfogadhatóságáról

20. Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a fellebbezési eljárás keretében a Bíróság hatásköre az első fokon megtárgyalt jogalapokról hozott jogi döntés megítélésére korlátozódik [8]. Valamely fél főszabály szerint nem hozhat fel először a Bíróság előtt olyan jogalapot, amelyet az Elsőfokú Bíróságnál nem terjesztett elő, mivel ez alapján lehetővé válna a Bíróság számára, hogy az Elsőfokú Bíróság határozatát olyan jogalap vonatkozásában vizsgálja, amelyről az Elsőfokú Bíróság nem döntött [9].

21. A jelen ügyben nem vitatott, hogy a fellebbezők az Elsőfokú Bíróság előtt a lényeges eljárási szabályok megsértésével kapcsolatos

7 – Ez az eljárás T-454/07 számon van folyamatban az Elsőfokú Bíróság előtt.

8 – Lásd a Bíróság C-266/05. P. sz., Sison kontra Tanács ügyben 2007. február 1-jén hozott ítéletének (EBHT 2007., I-1233. o.) 95. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

9 – Lásd a 8. lábjegyzetben hivatkozott ítéletet.

jogalap keretében azzal érveltek, hogy a meghallgatáshoz való joguk azáltal sérült, hogy a vitatott határozat meghozatala előtt nem tehettek észrevételt az eljárás „tűk”-ügyre és a „zárak”-ügyre történő felosztásával kapcsolatban.

22. A fellebbezők ezt az érvelést megismétlik a fellebbezésükben, amikor is kifejezetten a megtámadott ítélet 61. pontját kifogásolják, jogalapjukat azonban láthatóan kiterjesztik „a védelemhez való jog, különösen a meghallgatáshoz való jog megsértésére” – anélkül, hogy egyebekben azt állítanák, hogy maga az Elsőfokú Bíróság abban az eljárásban, amelyben a megtámadott ítéletet hozta, ezt a jogot megsértette volna. A meghallgatáshoz való jog esetén azonban kizárólag a védelemhez való jog gyakorlásának módjáról van szó. Véleményem szerint az első jogalap vizsgálata tehát arra a kérdésre korlátozódik, hogy az Elsőfokú Bíróság a fellebbezők által a meghallgatáshoz való jog megsértésével kapcsolatban előterjesztett kifogást helytállóan utasította-e el.

23. E vizsgálat előtt még állást kell foglalni a Bizottság által előterjesztett két elfogadhatatlansági kifogás tárgyában. Előrebocsátom, hogy véleményem szerint e kifogásokat el kell utasítani.

24. Az első elfogadhatatlansági kifogás vonatkozásában először is meg kell állapítani, hogy a meghallgatáshoz való jog megsértésére alapított jogalap, amint az imént körülhatároltam, semmiképpen sem tekintendő olyan új jogalapnak, amelyet első fokon ne tárgyaltak volna, és amelyről a Bíróság az ítélkezési gyakorlat szerint a fellebbezési eljárás keretében főszabály szerint ne dönthetne [10].

25. Ezenkívül a Bizottság fellebbezési ellenkérelme a fellebbezők által felhozott, a „tűk”- és a „zárak”-ügyben elkövetett egységes és folytatólagos jogsértés fennállására vonatkozó, állítólag új kifogás minősítését illetően némi bizonytalanságot mutat, amennyiben egyszer új „érvről”, más esetben új „jogalapról” beszél [11].

26. Kétségtelen, hogy még ha e minősítés alapvető jelentőségűnek is tűnik abból a szempontból, hogy az új jogalapnak a fellebbezés tárgyában eljáró Bíróság előtt történő felhozatalára alapított elfogadhatatlansági kifogásnak helyt kell-e adni, vagy sem, a Bíróság ezt a kérdést ténylegesen ritkán vizsgálja, és olykor arra korlátozódik, hogy egyikmásik kifogást „érvként” minősíti, és elfogadhatónak tekinti anélkül, hogy megvizsgálná, valójában fellebbezési jogalapról van-e szó [12],

10 – Lásd a 8. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

11 – Lásd a fellebbezési ellenkérelem 3. pontját.

12 – Lásd a Bíróság C-229/05. P. sz., PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2007. január 18-án hozott ítéletének (EBHT 2007., I-439. o.) 66. pontját, amely az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezményből vezeti le az érvek elfogadhatóságát. A Bíróság ebben az ítéletben megállapította, hogy „a fellebbező a fellebbezés során minden releváns érvet felhozhat, ám az Elsőfokú Bíróság előtti jogvita tárgyát a fellebbezésben nem lehet megváltoztatni. A Tanács állításával ellentétben egyáltalán nincs olyan kötelezettség, hogy minden, fellebbezés során felhozott érvet az elsőfokú eljárás során előzetesen meg kellett volna vitatni. Nem fogadható el az ilyen jellegű korlátozás, mivel annak hatásaként a fellebbezési eljárás jelentős részben értelmét vesztené”.

vagy – ami kérdésesebb és véleményem szerint helytelenebb – valamely jogalap alátámasztására a fellebbezők által felhozott minden új érvet új jogalapnak tekint, és mint elfogadhatatlant elutasítja [13].

27. Véleményem szerint a jelen esetben azt kell vizsgálni, hogy az egységes jogsértésre vonatkozó kifogás más jogalapon nyugszik-e, mint a meghallgatáshoz való jog megsértése, ami azt jelentené, hogy olyan új jogalapnak kellene tekinteni, amelyet – mivel először a Bíróság előtt hivatkoztak rá – mint elfogadhatatlant el kellene utasítani, vagy az elsőként említett kifogást kizárólag a meghallgatás megsértésével kapcsolatos jogalap alátámasztására hozták fel, ami azt jelentené, hogy pusztán olyan érvről van szó, amelyet elfogadhatónak kell nyilvánítani [14].

28. A jelen ügyben azonban mind a fellebbezésből, mind a Bizottság fellebbezési ellenkérelméből az tűnik ki, hogy az egységes és folytatólagos jogsértésre vonatkozó kifogásra – amelyet ebben a formában nem vitatottan nem hoztak fel az Elsőfokú Bíróság előtt – végül is mint a meghallgatáshoz való jog Bizottság általi megsértésének következményére hivatkoznak. A fellebbezők ugyanis többek között a fellebbezésük 12. és 13. pontjában kifejezetten említik ezen állítólagos eljárási hiba következményeit, amit részletesen ismertetnek a fellebbezés indokolásának „Az eljárási hibának a fellebbezők anyagi jogi helyzetére vonatkozó hatásai” című részében, amelyben hivatkoznak az ítélkezési gyakorlatra, amely szerint a meghallgatáshoz való jog megsértése a határozat semmisségét csak akkor vonja maga után, ha e szabálytalanság nélkül az eljárás más eredményre vezethetett volna [15]. A fellebbezők tehát azt az érvelést, mely szerint számos tényező utalt arra, hogy a „tűk”- és a „zárak”-ügyben elkövetett cselekményeket egységes és folytatólagos jogsértésnek kell tekinteni, a fellebbezésükben kizárólag azon következmények bemutatása érdekében terjesztik elő, amelyeket a meghallgatáshoz való jog állítólagos megsértése az ő helyzetük, valamint a vitatott határozat vonatkozásában eredményezett. Következésképpen pusztán a meghallgatáshoz való jog megsértésével kapcsolatos jogalap alátámasztására felhozott kifogásról van szó. A kifogást ennélfogva olyan érvnek kell minősíteni, amelyet elfogadhatónak kell nyilvánítani.

29. Végül, az Elsőfokú Bíróság a meghallgatáshoz való jog megsértésével kapcsolatos jogalappal összefüggésben az állítólagos egységes és folytatólagos jogsértés felosztásának kérdésével kapcsolatban mindenképp állást foglalt, amint az a megtámadott ítélet 63–66. pontjából kitűnik. Mivel az Elsőfokú Bíróság a meghallgatáshoz való jog megsértésére alapított kereseti kérelmet elutasította, e megállapítások esetén – a kissé homályos megfogalmazás ellenére – a fellebbezőknek a meghallgatáshoz való jog megsértésének

13 – Lásd többek között a Bíróság C-167/04. P. sz., JCB Service kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletét (EBHT 2006., I-8935. o.), amelynek 114. pontja így szól: „A fellebbezési eljárás keretében […] a Bíróság hatásköre az első fokon tárgyalt jogalapokról hozott jogi döntés megítélésére korlátozódik”, és a C-202/07. P. sz., France Télécom kontra Bizottság ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2369. o.) 59. és 60. pontját.

14 – A jogi érv és a fellebbezési jogalap között a Bíróság C-167/06. P. sz., Komninou és társai kontra Bizottság ügyben 2007. október 25-én hozott ítéletének 24. pontjában tett megkülönböztetés alapján.

15 – Lásd a Bíróság C-301/87. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1990. február 14-én hozott ítéletének (EBHT 1990., I-307. o.) 31. pontját. Lásd ebben az értelemben a C-308/04. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5977. o.) 98. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

a vitatott határozat rendelkező részére gyakorolt hatásaival kapcsolatos, a 15. és 28. pontban ismertetett érvelésére tekintettel csak kiegészítő megállapításokról van szó.

30. Ugyanakkor valamely elfogadható jogalap keretében főszabály szerint a fellebbező feladata az azt alátámasztó érveknek a saját belátása szerint való kifejtése, akár olyan érvekre támaszkodva, amelyeket már előadott az Elsőfokú Bíróság előtt, akár – különösen az Elsőfokú Bíróság álláspontjához képest – új érvek kifejtésével. Ellenkező esetben a fellebbezési eljárás részben értelmét veszítené [16].

31. Fentiek alapján mindenesetre nyilvánvaló, hogy a fellebbezőknek a fellebbezésük 13–29. pontjában kifejtett, a „tűk"- és „zárak"-ügyben megvalósított egységes és folytatólagos jogsértésre vonatkozó érvelése nem jelenti azt, hogy azzal a vitatott határozat indokolásának (250)–(260) pontjában foglalt azon megállapítások vonatkozásában, melyek szerint az érintettnek minősülő piacokon egységes és folytatólagos jogsértés áll fenn, téves jogalkalmazással vagy mérlegelési hibával kapcsolatos jogalapra hivatkoznak. Ellenkező esetben az ilyen, a vitatott határozat jogszerűségére vonatkozó jogalapot – amennyiben megállapítható, hogy arra az Elsőfokú Bíróság előtt nem hivatkoztak – ténylegesen mint elfogadhatatlant el kellene utasítani.

32. Másodszor, véleményem szerint el kell utasítani a Bizottság által a fellebbezőknek az eljárás felosztásával kapcsolatban az indokolás hiányát kifogásoló érvelésével szemben előterjesztett elfogadhatatlansági kifogást is.

33. Ez az érvelés a meghallgatáshoz való jog megsértésével kapcsolatos jogalaptól bizonyosan különböző jogalapnak minősül, és megállapítható, hogy az Elsőfokú Bíróság előtt arra nem hivatkoztak.

34. E kettős megállapítás miatt ezt a jogalapot mint elfogadhatatlant el lehetne utasítani, mivel az újnak minősül. Emellett az O'Hannrachain kontra Parlament ügyben hozott ítéletben a Bíróság már az indokolási kötelezettség közösségi szerv általi megsértésével kapcsolatban első fokon nem hivatkozott kifogást mint elfogadhatatlant elutasította azzal az indokkal, hogy a jogvita tárgya, amelylyel a Bíróság a fellebbezési eljárás keretében foglalkozott, nem lehet tágabb, mint az a jogvita, amelyről az Elsőfokú Bíróságnak kellett döntenie [17].

16 – Lásd a PKK és KNK kontra Tanács ügyben hozott ítélet 64. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

17 – A C-121/01. P. sz. ügyben 2003. június 5-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-5539. o.) 39. pontja.

35. Az ezen ítéletben választott szempont azonban véleményem szerint e tekintetben túlságosan szigorú, mivel figyelmen kívül hagyja a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, amely szerint az indokolási kötelezettség megsértése olyan közrendi jellegű kérdés, amelyet a közösségi bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia [18]. Az imperatív jogalap vizsgálatára, amelyre a Bíróság legutóbb egy fellebbezési eljárás során a Chronopost és La Poste kontra UFEX és társai ügyben hozott ítéletben [19] hivatkozott, az eljárás minden szakaszában sor kerülhet, még ha valamely erre hivatkozó fél el is mulasztotta az Elsőfokú Bíróság előtt felhozni. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a Bíróság ezen ítélet 49. pontjában a Bizottság kontra Daffix ügyben hozott ítéletnek [20] az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozó 25. pontjára hivatkozott. E hivatkozásból véleményem szerint arra lehet következtetni, hogy a Bíróság hallgatólagosan, de szükségszerűen abból indult ki, hogy az indokolási kötelezettség megsértésére, különösen az indokolás hiányára vonatkozó jogalapra a fellebbezési eljárás keretében hivatkozni lehet, még ha első fokon nem is hivatkoztak arra.

36. Mindenesetre a fellebbezők láthatóan azt kifogásolják, hogy az Elsőfokú Bíróság a vizsgálati eljárás két külön eljárásra történő felosztásával kapcsolatban az indokolás állítólagos nem megfelelő voltát nem vette hivatalból figyelembe.

37. Következésképpen véleményem szerint a Bizottságnak az első fellebbezési jogalappal szemben felhozott mindkét elfogadhatatlansági kifogását el kell utasítani.

b) Az ügy érdeméről

38. Véleményem szerint a jelen fellebbezési jogalapot el kell utasítani.

39. Egyrészt a fellebbezők véleményem szerint nem róhatják fel az Elsőfokú Bíróságnak azt, hogy a megtámadott ítélet 61. pontjában megállapította, hogy a fellebbezőknek a 2004. március 15-én megküldött, az egyértelmű „Kifogásközlés a PO/rövidáruk: tűk eljárásban” címet viselő kifogásközlésre

18 – Lásd többek között a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének (EBHT 1998., I-1719. o.) 67. pontját és a C-265/97.-P. sz., VBA kontra Florimex és társai ügyben 2000. március 30-án hozott ítéletének (EBHT 2000., I-2061. o.) 114. pontját. A közrendi jelleg fogalmához lásd a C-443/05. P. sz., Common Market Fertilizers kontra Bizottság ügyben (2007. szeptember 13-án hozott ítélet, EBHT 2007., I-7209. o.) ismertetett indítványom 102–104. pontját is. Valamely jogi aktus közrendi jellegű, hivatalból vizsgálandó indokolási kötelezettsége esetén az ítélkezési gyakorlat nyilvánvalóan nem tesz különbséget az indokolásra vonatkozó rendelkezések kettős célja között, vagyis egyrészt a jogszerűség bíró általi vizsgálatának lehetővé tétele (objektív cél), másrészt annak biztosítása között, hogy a meghozott intézkedés alapjául szolgáló indokokról az érintett tudomást szerezzen annak érdekében, hogy érvényesíthesse a jogait és megvizsgálhassa a jogi aktus jogszerűségét (szubjektív cél; lásd ehhez a kettős célhoz többek között a Bíróság 43/82. és 63/82. sz., VBVB és VBBB kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. január 17-én hozott ítéletének [EBHT 1984., 19. o.] 22. pontját, a C-360/92. P. sz., Publishers Association kontra Bizottság ügyben 1995. január 17-én hozott ítéletének [EBHT 1995., I-23. o.] 39. pontját és a C-338/00. P. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 18-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-9189. o.] 124. pontját). Az O'Hannrachain kontra Parlament ügyben hozott ítéletben a fellebbezés elfogadhatatlanként történő elutasítása nyilvánvalóan nem ilyen jellegű különbségtételen alapul. A védelemhez való jog kizárólag szubjektív célja miatt az ilyen jogra (vagy a meghallgatáshoz való jogra) vonatkozó jogalapot véleményem szerint semmiképpen sem lehet közrendi jellegűnek minősíteni. A közösségi bíróság nem vizsgálhat hivatalból egy ilyen jogalapot.

19 – A Bíróság C-341/06. P. és C-342/06. P. sz., Chronopost kontra UFEX és társai egyesített ügyekben 2008. július 1-jén hozott ítélete (EBHT 2008., I-4777. o.).

20 – A C-166/95. P. sz., Bizottság kontra Daffix ügyben 1997. február 20-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-983. o.) 25. pontja.

adott válaszukban lehetőségük volt az eljárás felosztásával kapcsolatban észrevételt tenni.

40. Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a 17. rendeletben – és az 1/2003 rendeletben – szabályozott kifogásközlés a végleges határozathoz képest előkészítő irat. Ezzel a közléssel a kezdeményezett közigazgatási eljárás tárgyát határozzák meg, így ez a Bizottságot megakadályozza abban, hogy a határozatában más kifogást vegyen figyelembe. A közlésben meg kell adni azon lényeges tényeket, amelyekre a Bizottság az eljárás ezen szakaszában támaszkodik; a Bizottság által a kifogásközlésben adott ténybeli és jogi értékelések csak ideiglenes jellegűek [21].

41. Ezenfelül a védelemhez való jog tiszteletben tartása megköveteli azt, hogy az érintett vállalkozásoknak a közigazgatási eljárásban lehetőséget adjanak arra, hogy a Bizottság által megjelölt tények és körülmények fennállása és jelentősége, valamint az általa az EK-Szerződés megsértésére vonatkozó állítás alátámasztására bevont iratok tekintetében szakszerűen állást foglaljanak [22]. A Bizottságnak figyelembe kell vennie a közigazgatási eljárás eredményeit, akár azért, hogy bizonyos, nem elégségesen indokolt kifogásoktól elálljon, akár azért, hogy azon érveit, amelyre a fenntartott kifogásait alapozza, ténybeli vagy jogi szempontból újra rendezze vagy kiegészítse [23].

42. Másképp fogalmazva az érintett vállalkozás a kifogásközlésben szerezhet tudomást mindazokról a lényeges bizonyítékokról, amelyekre a Bizottság az eljárás e szakaszában támaszkodik, és az érintett vállalkozás csak a hivatkozott kifogásközlés megküldése után élhet teljes mértékben a védelemhez való jogával [24].

43. A jelen ügyben a vitatott határozathoz vezető közigazgatási eljárás tárgyát a 2004. március 15-i kifogásközlés egyértelműen a „Rövidáruk: tűk” tárgyban állapította meg.

44. E tájékoztatás elegendő volt ahhoz, hogy a fellebbezőknek lehetőséget biztosítsanak arra, hogy nyilatkozzanak az eljárás felosztásával kapcsolatban, és azt megtámadják, amennyiben az intézkedést magukra nézve sérelmesnek tartják.

21 – Lásd a Bíróság 142/84. és 156/84. sz., British American Tobacco és Reynolds Industries kontra Bizottság egyesített ügyekben 1986. június 18-án hozott végzésének (EBHT 1986., 1899. o.) 13. pontját, a 142/84. és 156/84. sz., British American Tobacco és Reynolds Industries kontra Bizottság egyesített ügyekben 1987. november 17-én hozott ítéletének (EBHT 1987., 4487. o.) 70. pontját, valamint a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-123. o.) 67. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

22 – Lásd az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 66. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

23 – Lásd a Bíróság 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítéletének (EBHT 1970., 661. o.) 92. pontját, az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 67. pontját, valamint a British American Tobacco és Reynolds Industries kontra Bizottság ügyben hozott végzés 13. pontját.

24 – Lásd a Bíróság C-407/04. P. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletének (EBHT 2007., I-829. o.) 59. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

45. Másfelől hangsúlyozom, hogy – anélkül, hogy ezen állítás helytállóságának kérdésében határozni kellene – a fellebbezők a fellebbezésük 10. pontjában kifejezetten elismerik, hogy a 2004. március 15-i kifogásközlésből az tűnt ki, hogy a Bizottság a „tűk”-ügyben tanúsított magatartásukat a „zárak” területén tanúsított magatartáshoz képest önálló jogsértésnek tekinti.

46. E beismerés mutatja, hogy a fellebbezők mindenképpen tudtak megfelelően nyilatkozni az eljárás felosztásával kapcsolatban, amikor az eljárás a kifogásközlés szakaszában volt. Márpedig a fellebbezők nem adnak magyarázatot a tekintetben, hogy bár tájékozatták őket a Bizottság – legalábbis előzetes – állásfoglalásáról, és erről tudomásuk volt, miért volt számukra lehetetlen, hogy a kifogásközlésre adott válaszukban, ha csak összefoglalóan is, de nyilatkozzanak, amire a közlés kézbesítésétől számítva több mint két hónap állt rendelkezésükre.

47. Hozzáteszem, hogy az eljárás e szakaszában tett ilyen nyilatkozat nem jelentette volna azt, hogy a fellebbezők elismerik a jogsértés fennállását a „zárak”-ügyben [25], amire egyébként a fellebbezők nem hivatkoztak.

48. Másrészt nem lehet helyt adni azon kifogásnak sem, miszerint az eljárás felosztásának indokolása a kifogásközlés időpontjában hiányos volt.

49. Az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapításával záruló közigazgatási eljárás során általánosságban két szakasz különböztethető meg, amelyek közül mindegyik saját belső logikát követ. Az első, mégpedig a kifogásközlést megelőző megállapítások szakasza lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy az eljárás további alakulását illetően állást foglaljon. A második szakasz, amely a kifogásközléstől a végleges határozat elfogadásáig tart, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy a felrótt jogsértés tekintetében végleges határozatot hozzon [26].

25 – Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság adott esetben határozattal arra kötelezheti a vállalkozást, hogy az általa ismert tényekről minden szükséges információt megadjon, de nem kényszerítheti a vállalkozást olyan válaszadásra, amely révén ez utóbbi kénytelen lenne elismerni azon jogsértés tényét, amelynek bizonyítása a Bizottság feladata (lásd a Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 34. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.)

26 – Lásd a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének (EBHT 2002., I-8375. o.) 182–184. pontját, és a C-105/04. P. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének (EBHT 2006., I-8725. o.) 38. pontját.

50. Ahogy a fellebbezők a fellebbezés indokolásában elismerik, a 2004. március 15-i kifogásközlésből kitűnik, hogy a Bizottság álláspontja az volt, hogy a közléssel érintett, tehát a „Rövidáruk: tűk" eljárás alapjául szolgáló jogsértés *egységes és folytatólagos jogsértésnek tekintendő*. A fellebbezők tehát legkésőbb akkor, amikor a 2004. március 15-i kifogásközlést kézbesítették részükre, mindenképpen értették, hogy miért osztották fel az eljárást e közléstől kezdve két külön eljárásra, amelyek közül az egyik a vitatott határozattal zárult.

51. A fellebbezőkkel ellentétben véleményem szerint a Bizottságtól nem követelhető meg, hogy részletesebben számot adjon azon indokokról, amelyek alapján valamely, a kifogásközléshez hasonló irat tárgyát meghatározza, mivel e kifogásközlésnek éppen az a célja, hogy a közigazgatási eljárásban a jogsértésre vonatkozó végleges határozathoz vezető szakasz tárgyát rögzítse [27]. A fellebbezők megközelítése ugyanis arra vezetne, hogy a Bizottságnak a kifogásközlésben kialakított előzetes állásfoglalását is meg kellene indokolnia az előzetes vizsgálati intézkedések azon felismerései tekintetében, amelyek véleménye szerint nem vonhatók be a közigazgatási eljárás e szakaszába. A Bizottság tehát nemcsak arra lenne köteles, hogy – mint az ítélkezési gyakorlat megköveteli – a kifogásközlésben jelöljön meg minden olyan lényeges szempontot, amelyre az eljárás e szakaszában támaszkodik, hanem ezen felül részletesen nyilatkoznia kellene azon – szükségszerűen nem lényeges – szempontokról, amelyekre e közigazgatási eljárás keretében éppen nem kíván támaszkodni.

52. Véleményem szerint túl messzemenő lenne ilyen követelmények támasztása az indokolással szemben a közigazgatási eljárás e szakaszában.

53. A jelen ügyben szem előtt kell tartani, hogy a zárak területét érintő vizsgálati eljárás – mint arra a fellebbezők is utaltak a beadványaikban – a 2004. március 15-i kifogásközlés kibocsátása időpontjában még nem zárult le, következésképpen ebben az ügyben még kifogásközlést sem intéztek a fellebbezőkhöz, ami csak 2004. szeptember 16-án történt meg. E körülmények között még kevésbé érthető, hogyan lehetett volna a Bizottságtól megkövetelni azt, hogy a „Rövidáruk: tűk" területre vonatkozó első kifogásközlés kibocsátása során külön megindokolja az eljárás felosztását, jóllehet az eljárás e szakaszában még nem állt rendelkezésre más olyan irat, amelyben az EK 81. cikk (1) bekezdésének további megsértésének megállapítását figyelembe vették volna.

54. Egyébként a Bíróság a Landewyck és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében azzal az indokolással utasított el egy olyan jogalapot, amellyel azt kifogásolták, hogy az EK 81. cikk megsértéséről való határozathozatal szakaszában három, eredetileg különálló eljárást elfogadhatatlan módon és indo-

27 – Lásd a Limburgse Vinyl Maatschappij kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 183. pontját.

kolás nélkül egyesítettek, hogy az érintett cégek és cégcsoportok számára biztosították annak lehetőségét, hogy a közigazgatási eljárásban figyelembe vett azon kifogásokról nyilatkozzanak, amelyek különböző, az eljárás folyamán egymás után emelt kifogásokra voltak visszavezethetők [28]. Bár az ezen fellebbezési eljárás tárgyát képező határozat nem tartalmazott indokolást a három eljárás „egyesítésére", a Bíróság megállapította, hogy semmi nem szól az ellen, hogy a Bizottság egyetlen határozattal egy és ugyanazon jogsértésről döntsön, amely több olyan kifogás tárgya, amelyet egy és ugyanazon eljárás során egymást követően terjesztettek elő [29].

55. Nem érthető, hogy az indokolás vonatkozásában miért kellene magasabb követelményeket támasztani, ha a Bizottság feloszt egy eljárást, kiváltképpen, hogy a fellebbezők számára a kifogásközléssel lehetővé tették azt, hogy a vitatott határozathoz vezető közigazgatási eljárásban nyilatkozzanak e felosztást illetően. Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy a fellebbezők az Elsőfokú Bíróság előtt soha nem hivatkoztak arra, hogy a Bizottság a vitatott határozat 250–260. pontjában foglalt megállapításaival, miszerint a szóban forgó piacokon az EK 81. cikk (1) bekezdésének „egységes és folytatólagos megsértését" tárta fel, tévesen alkalmazta volna a jogot, vagy mérlegelési hibát követett volna el.

28 – Lásd a 209/78–215/78. és 218/78. sz., Van Landewyck és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítélet (EBHT 1980., 3125. o.) 29–32. pontját.

29 – Uo. (32. pont).

56. Véleményem szerint az Elsőfokú Bíróságnak az eljárás felosztására vonatkozó indokolás állítólagos hiányát nem kellett hivatalból figyelembe vennie.

57. Következésképpen az első fellebbezési jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

C – A második fellebbezési jogalapról: az igazságszolgáltatás megtagadása és a hatékony bírói jogvédelemhez való jog megsértése

1. A felek érvei

58. A fellebbezők azt kifogásolják, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vizsgálta felül az eljárás felosztásának jogszerűségét, jóllehet egyrészt elismerte, hogy a jelen ügy különbözik azon ügytől, amelyben a Tokai II-ítéletet hozták, másrészt pedig a „tűk"-ügyben 2004. szeptember 16-án kelt kifogásközlés, illetve a „zárak"-ügyben 2006. március 8-án kelt kifogásközlés formájában olyan bizonyítékok álltak rendelkezésére, amelyek alapján feltételezhető volt, hogy a Bizottság egy egységes és folytatólagos jogsértés önkényes felosztása mellett döntött. Az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 66. pontjában kifejtettektől eltérően, ezen eljárás kimenetele már nem volt bizonytalan. Az Elsőfokú Bíróság ezenkívül nem vette figyelembe, hogy a vitatott

határozat jogszerűsége attól függ, hogy a megállapított és szankcionált jogsértés különbözik-e a „zárak”-ügyben hozott határozattal meghiúsított negyedik jogsértéstől.

59. A Bizottság arra hivatkozik, hogy a „zárak”-ügyben még nem hozták meg a határozatot, amikor az Elsőfokú Bíróság abban az ügyben tanácskozott, amelyben a megtámadott határozatot hozták, ezenkívül a kifogásközlések előkészítő jellegűek. A Bizottság a fellebbezési jogalap elutasítását javasolja.

2. Értékelés

60. Mint már az első fellebbezési jogalap vizsgálatánál rámutattam, a megtámadott ítélet 63–66. pontjában szereplő, a jelen indítvány 17. pontjában idézett megfontolásokat az Elsőfokú Bíróság hallgatólagosan, de szükségszerűen kifejtette azon hatások vizsgálata keretében, amelyeket a meghallgatáshoz való jog megsértése állítólagosan gyakorolt a vitatott határozat jogszerűségére.

61. Mivel az Elsőfokú Bíróság – véleményem szerint helytállóan – megállapította, hogy a fellebbezőknek alkalmat adtak arra, hogy tiltakozzon az eljárás felosztása ellen, a megtámadott ítélet 63–66. pontjában kifejtett mérlegeléseket csak kiegészítőleg végezte el.

62. Az ítélkezési gyakorlat szerint azon kifogások, amelyek az ilyen, az Elsőfokú Bíróság ítéletének alapját nem képező megfontolások ellen irányulnak, nem lehetnek eredményesek [30].

63. Ezért véleményem szerint a második jogalapot hatástalannak kell tekinteni.

64. Mindamellett e jogalap álláspontom szerint nem megalapozott.

65. Először is az Elsőfokú Bíróság – a fellebbezők állításától eltérően – semmiképpen sem állapította meg a megtámadott ítélet 65. pontjában azt, hogy a jelen ügy különbözne a Tokai II-ügyben hozott ítélet alapjául szolgált tényállástól, hanem csupán összefoglalta, hogy a fellebbezők milyen érveket adtak elő azon álláspontjuk alátámasztása érdekében, mely szerint a szóban forgó „tűk”- és „zárak”-eljárás átfedésben volt egymással, így a jelen helyzet nem hasonlítható össze teljesen a Tokai II-ügy tényállásával. A megtámadott ítélet 66. pontjában ugyanis az Elsőfokú Bíróság megállapítja, hogy „[a fellebbezők ezen állításai] mindazonáltal csak a »zárak«-ügyben hozott határozat elfogadását követően vizsgálhatók”.

30 – Lásd többek között a Bíróság C-164/01. P. sz., Van den Berg kontra Tanács és Bizottság ügyben 2004. október 28-án hozott ítéletének (EBHT 2004., I-10225. o.) 60. pontját, és a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P-C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustrie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének (EBHT 2005., I-5425. o.) 148. pontját.

66. A megtámadott ítélet 66. pontjában ismertetett megfontolást illetően ezenkívül megállapítható, hogy a „zárak”-ügyben még nem hoztak a közigazgatási eljárásban végleges határozatot akkor, amikor a keresetet az Elsőfokú Bíróságnál előterjesztették, és az ügyben a tárgyalást követően tanácskoztak. Az a tény, hogy az Elsőfokú Bíróságnak – ahogy a fellebbezők előadják – a tárgyalás időpontjában azon ügyben, amelyben a megtámadott ítéletet hozták, két olyan kifogásközlés állt rendelkezésére, amelyeket a „zárak”-ügyben többek között a fellebbezőkhöz intéztek, az e beadványokban ismertetett megállapítások szükségszerűen ideiglenes jellege miatt [31] semmiképpen nem tette az Elsőfokú Bíróság számára lehetővé annak megállapítását, hogy e beadványok az eljárás felosztásával kapcsolatos ténybeli alapok hiányát bizonyítanák. Ha az Elsőfokú Bíróság – azt a megközelítést követve, amellyel a fellebbezők a jelen fellebbezési jogalapot alá kívánják támasztani – figyelembe vette volna az e kifogásközlésekben ismertetett szempontokat, a megtámadott ítélet indokai véleményem szerint téves jogalkalmazásnak minősülnének, mivel az Elsőfokú Bíróság az e közlések címzettjeinek esetleges észrevételeire tekintet nélkül előzetes értékeléseket vett volna figyelembe, ezzel pedig helytelen módon megelőlegezte volna a „zárak”-ügyben hozott határozat tartalmát [32].

67. A fellebbezők egyébként az Elsőfokú Bíróság előtt soha nem hivatkoztak arra, hogy a Bizottság azzal, hogy a vitatott határozatban az EK 81. cikk (1) bekezdésének egységes és folytatólagos megsértéséből indult ki, tévesen alkalmazta a jogot vagy mérlegelési hibát követett el.

31 – Lásd a 21. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

32 – A bírság összegével kapcsolatban lásd a Dansk Rørindustrie és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 434. pontját.

68. Az Elsőfokú Bíróságnak tehát nem volt más választása, mint hogy a fellebbezők azon állításait, amelyeket az ügyben tartott tanácskozások időpontjában, sőt a megtámadott ítélet kihirdetése időpontjában a „zárak”-ügyben még meg nem hozott határozat előkészítésére tett intézkedésekre alapoztak, puszta spekulációnak tekintse, és a vitatott határozat jogszerűségét ne vonja kétségbe.

69. A megtámadott ítélet 66. pontjának első mondatában szereplő megállapítással, miszerint ezen előadás csak a „zárak”-ügyben hozott határozat elfogadását követően vizsgálható felül, az Elsőfokú Bíróság tehát semmiképpen nem alkalmazta tévesen a jogot. Épp ellenkezőleg, a fellebbezők érvelése tárgyában foglalt állást, amikor helyesen arra szorítkozott, hogy a vitatott határozat jogszerűségét a fellebbezők által hivatkozott jogalapok alapján vizsgálja felül. Véleményem szerint ezért nem állítható, hogy az Elsőfokú Bíróság megtagadta volna az igazságszolgáltatást, vagy megsértette volna a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot.

70. Ezenkívül a vitatott határozattal kiszabott bírságnak a fellebbezőkkel szemben a „zárak”-ügyben kiszabható bírsághoz viszonyított arányossága kapcsán a megtámadott ítélet 66. pontjának első mondatában foglalt megállapítás, valamint az ezen ítélet 232. pontjának végén kifejtett pontosítás – miszerint a fellebbezők érve egy esetleges későbbi, a „zárak”-ügyben hozott határozat ellen irányuló eljárásban érvényesíthető – véleményem szerint

azt bizonyítják, hogy az Elsőfokú Bíróság fel kívánta hívni a fellebbezők figyelmét, hogy e kifogásokat helytállóbb módon a „zárak”-ügyben esetlegesen hozott határozattal szemben kellene érvényesíteni [33].

71. Mindezek alapján az igazságszolgáltatás megtagadásával és a hatékony bírói jogvédelemhez való jog megsértésével kapcsolatos második fellebbezési jogalapot véleményem szerint hatástalanként, másodlagosan megalapozatlanként el kell utasítani.

D – *A harmadik jogalapról: az Elsőfokú Bíróság nem tulajdonított kellő jelentőséget azon megállapításnak, mely szerint a Bizottság a jogsértés súlyosságának meghatározásával összefüggésben megsértette az indokolási kötelezettséget*

72. A harmadik fellebbezési jogalap két részből áll: az Elsőfokú Bíróság elégtelenül vette figyelembe egyrészt azt a megállapítást, hogy a Bizottság az érintett piacok mérete tekintetében megsértette az indokolási kötelezettségét, másrészt azt a megállapítást, hogy a Bizottság a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásai tekintetében megsértette az indokolási kötelezettségét.

33 – Mint azt a fellebbezők a jelen ügyben tartott tárgyaláson előadták, a „cipzárak”-ügyben hozott határozat ellen keresetet terjesztettek elő (lásd a jelen indítvány 18. pontját).

1. A harmadik jogalap első részéről: az Elsőfokú Bíróság nem tulajdonított kellő jelentőséget azon megállapításnak, mely szerint a Bizottság az érintett piac méretével összefüggésben megsértette az indokolási kötelezettséget

a) Az Elsőfokú Bíróság megállapításai

73. Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban a fellebbezők többek között azt kifogásolták, hogy a Bizottság a vitatott határozatban foglalt, az érintett piacok méretével kapcsolatos megállapításait nem elégségesen indokolta.

74. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 87. pontjában először kiemelte, hogy a Bizottság jelen ügyben nem köteles az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása keretében elvégezni a piac meghatározását, mivel a megállapodások versenyellenes célokra irányultak.

75. Az Elsőfokú Bíróság az ítélet 88. pontjában ugyanakkor pontosította, hogy mivel a vitatott határozat rendelkező része az 1/2003 rendelet alapján bírságot szabott ki, az érintett piacra vonatkozó ténybeli megállapítások relevánsak voltak, még ha e megállapítások elégtelensége nem is eredményezhette az említett határozat teljes egészében történő megsemmisítését.

76. A megtámadott ítélet 89. pontja értelmében:

„89. Az iránymutatás szerint ugyanis a jogsértés súlyosságának megállapításánál nem csupán a jogsértés jellegét »kell figyelembe venni«, hanem »a piacra gyakorolt tényleges hatását« is, »ha ez a hatás mérhető« (az 1.A. pont első bekezdése). Márpedig a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának értékeléséhez szükséges e piac meghatározása. Az iránymutatás azt is kimondja, hogy a jogsértés súlyosságának megállapításánál figyelembe »kell« venni, hogy »a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek jelentős kárt okozzanak« (az 1.A. pont negyedik bekezdése), ez pedig magában foglalja a piacok mérete és az érintett vállalkozások piaci részesedése meghatározásának szükségességét.”

77. Miután az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy az érintett piacok meghatározása tekintetében nem áll fenn indokolási hiányosság (a megtámadott ítélet 95. pontja), megvizsgálta a Bizottságnak a piac méretére vonatkozó megállapításait, amelyek a vitatott határozat indokolásának 45. és 46. pontjában találhatók.

78. A megtámadott ítélet 98. pontjában az Elsőfokú Bíróság arra mutatott rá, hogy a Bizottságnak a három, általa érintettnek tekintett termékpiac méretével kapcsolatos megállapításai hiányosak maradtak, és nem tették lehetővé azt, hogy valamennyi érintett piacot megvizsgálják. A megtámadott ítélt 99. pontjában az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy „a vitatott határozatnak elégtelen az indokolása, ez pedig a határozat részleges megsemmisítését eredményezheti […], kivéve ha a Bizottság által az érintett vállalkozások azon tényleges gazdasági lehetőségére vonatkozóan tett megállapítások, hogy jelentős kárt okozzanak, a [vitatott] határozat más indokain alapulnak”.

79. A megtámadott ítélet 100. és 101. pontjában az Elsőfokú Bíróság kifejtette továbbá:

„100. Jelen ügyben a felperesek soha nem támadták meg a Bizottságnak a [vitatott] határozat [indokolásá]ban kifejtett azon megállapításait, amelyekből a fent megjelölt adatok nélkül is az következik, hogy fennállt ilyen lehetőség. A [vitatott] határozat [indokolásának] (325) pontjában a Bizottság kifejtette, hogy a Prym és az Entaco a jogsértés időtartama alatt a tűgyártás területén európai piacvezető helyet foglaltak el, a verseny pedig nagyon korlátozott volt (lényegében a Needle Industries [India] Ltd vett részt benne); hogy a Prym európai piacvezető volt más kemény anyagból készült rövidáruk, mint a zárak és a gombostűk piacán, vala-

mint a cipzárak piacának egyik legerősebb versenyzője volt, és hogy a Coats és a Prym a mindenkori kézivarrótűmárkáival (Milward és Newey) piacvezető volt a kiskereskedelmi szinten.

101. E fejtegetéseket ugyan »Differenciált kezelés« címmel látták el, azonban a [vitatott] határozat »Jogsértés súlyának« szentelt részében találhatók, és hivatkozásokat tartalmaznak [a] jogsértést elkövető vállalkozás jelentős kár okozására való tényleges gazdasági lehetőségének megítélésénél irányadó szempontokra. A felperesek soha nem is vitatták, hogy a szóban forgó üzletág legjelentősebb gazdasági szereplői közé tartoznak."

81. Az Elsőfokú Bíróság ezenkívül a megtámadott ítélet 101. pontjában foglalt, a szóban forgó vállalkozások piacvezető helyzetére történő utalással téves jogalkalmazás alapján állapította meg azt, hogy a Bizottság megfelelően bemutatta a jogsértés piacra gyakorolt hatásait. Ennek során nem ismerte fel egy vállalkozásnak a jelentős kár okozására való tényleges gazdasági lehetőségének megállapítása és a piacra gyakorolt tényleges hatás – amennyiben ez a hatás mérhető – megállapítása közötti különbséget. A fellebbezők álláspontja szerint a piacvezető helyzetre történő utalás esetleg elegendő lehet ahhoz, hogy egy vállalkozás jelentős kár okozására való tényleges gazdasági lehetőségét megállapítsák, azonban nem elegendő ahhoz, hogy a piacra gyakorolt tényleges hatást mérjék, amihez a piacok méretének megállapítása szükséges. Egyébként a megtámadott ítélet 89. pontja, valamint a 99. és 100. pontja között ellentmondás van az indokolásban. A megtámadott ítélet hibáinak tehát a vitatott határozat megsemmisítéséhez kellene vezetniük.

b) A felek érvei

80. A fellebbezők szerint az Elsőfokú Bíróság nem ismerte fel, hogy az indokolási kötelezettségnek a termékpiacok mérete tekintetében történt megsértése hatással volt a jogsértés tényleges súlyának megállapítására, mivel a vizsgálat során több szempontot együttesen kell figyelembe venni. Ezzel kapcsolatban a fellebbezők előadják, hogy a Bizottság a vitatott határozat indokolásának (333) pontjában maga közölte, hogy a jogsértés tényleges súlyát az érintett piacok mérete és a jogsértők jelentős kár okozására való gazdasági lehetősége alapján állapította meg.

82. A Bizottság válaszul kifejtette, hogy a termékpiacok méretének megállapítására vonatkozó kötelezettséget az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet helyes olvasata alapján csak a szóban forgó vállalkozás jelentős kár okozására való lehetősége tekintetében fogadta el. Ha viszont ezt a lehetőséget – mint a jelen ügyben – meg lehetne állapítani más eszközökkel, a Bizottság mentesülne a piacok mérete meghatározásának kötelezettsége alól (a megtámadott ítélet 89., 90., 99. és 101. pontja). Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a bírság kiszabására az iránymutatásban előírt eljárás semmiképpen nem követeli meg a kiindulási összeg megállapítása során azt, hogy a piacok méretét figyelembe vegyék.

83. A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság egy vállalkozás jelentős kár okozására való tényleges lehetősége megállapításának kérdését és a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak megállapítása kérdését teljesen különválasztotta, mivel a megtámadott ítélet 115. pontjában a tényleges hatásokra vonatkozó indokolást nyilvánította elégtelennek.

84. Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 89. pontjában foglalt azon megállapítás alatt, miszerint a Bizottság köteles volt a szóban forgó piacot meghatározni, és következésképpen ennek méretét megállapítani, bizonyára nem olyan meghatározást értett, ahogy annak az EK 82. cikk keretében történnie kell. Különben nem lenne értelme azon ítélkezési gyakorlatnak, miszerint a Bizottságnak az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása során nem kell meghatároznia a piacot. A piacok méretével kapcsolatos megállapításokban rejlő hibák semmi esetre sem vezethetnek a vitatott határozat teljes megsemmisítéséhez.

c) Értékelés

85. Mindenekelőtt azt kell tisztázni, hogy a harmadik fellebbezési jogalap ezen részében a fellebbezők csak azt kifogásolják, ahogyan az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat indokolását a szóban forgó piac mérete tekintetében a jogsértés súlyának megállapításával összefüggésben értékelte. Mivel ez utóbbi – mint már kifejtettem – csak egyike a bírság kiszabása során az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése szerint figyelembe veendő szempontoknak, a fellebbezési jogalap ezen része, ha tehát megalapozott lenne, eltekintve a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésétől, esetleg – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 88. és 89. pontjában megállapította – a vitatott határozat részleges megsemmisítéséhez, adott esetben pedig annak megváltoztatásához vezethet.

86. Mindazonáltal nem gondolom, hogy a jogalap e része megalapozott lehetne.

87. Egyrészt a fellebbezők – amire a Bizottság a fellebbezési ellenkérelmében helytállóan utal – a megtámadott ítéletben szereplő, kifogásolt indokokat több szempontból helytelenül értelmezik, mert az Elsőfokú Bíróságnak a piac méretére vonatkozó fejtegetéseit összetévesztik annak a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásait érintő fejtegetéseivel – amelyek, mellékesen megjegyezve, ezen fellebbezési jogalap második részének képezik tárgyát, és amelyek a megtámadott ítélet indokai között teljesen más helyen találhatók. A fellebbezők álláspontjával ellentétben ugyanis az Elsőfokú Bíróság semmiképpen sem a szóban forgó vállalkozás piacvezető helyzetére történő utalással állapította meg a megtámadott ítélet 101. pontjában, hogy a Bizottság a jogsértés tényleges hatásait megfelelően bemutatta. A megtámadott ítélet 101. pontjában foglalt megállapítások kizárólag a szóban forgó vállalkozás azon tényleges gazdasági lehetőségére vonatkoznak, hogy a versenytársaknak jelentős mértékű gazdasági károkat tud okozni (az iránymu-

tatás 1. A. pontjának negyedik bekezdése értelmében), és nem a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásaira az iránymutatás 1. A. pontjának első bekezdése értelmében.

88. Másrészt úgy tűnik, hogy a fellebbezők – bár érvelésük e ponton nem egészen világos – elfogadják, hogy a bírság kiszabása során a jogsértés súlya megállapításának alapjául szolgáló szempontoknak egyszerre kell teljesülniük, ezért ha a Bizottság – mint a vitatott határozatban – e szempontok egyikére, mégpedig a piac méretére hivatkozik, az Elsőfokú Bíróság nem tudna abban az értelemben dönteni, hogy e szempont tekintetében az indokolás nem megfelelő volta azon megállapításokra hivatkozással orvosolható, amelyeket a vitatott határozatban a szóban forgó vállalkozás jelentős kár okozására való tényleges gazdasági lehetőségével kapcsolatban rögzítettek.

89. Ezzel összefüggésben meg kell állapítani, hogy a jogsértések súlyát az ítélkezési gyakorlat szerint számos tényező függvényében kell értékelni, úgymint például az ügy sajátos körülményei, háttere és a bírságok elrettentő hatása, anélkül azonban, hogy létezne kötelezően figyelembe veendő szempontok kötött vagy kimerítő listája [34].

90. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe veendő tényezők között szerepel az egyes vállalkozások magatartása, a magatartásmódok összehangolásában játszott szerepük, az e magatartásmódokból származó előnyük, a méretük és az érintett termékek, valamint az, hogy az ilyen típusú jogsértések milyen kockázatot jelentenek a Közösség céljaira [35].

91. A Bizottság tehát főszabály szerint semmiképpen sem köteles a piac méretét ismérvként figyelembe venni a jogsértés súlyának meghatározása során, mert az csak egyike a releváns szempontoknak [36].

92. Az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 91. pontjából – a fellebbezők álláspontjától eltérően – nem vezethető le ennek ellenkezője. E pont ugyanis csak annak megállapítására szorítkozik, hogy figyelembe kell venni „az érintett piac terjedelmét”, ami alatt bizonyára – amit az iránymutatás 1. A. pontja megerősít – az érintett piac földrajzi kiterjedését értik, és nem az érintett piacok gazdasági méretét (vagy a forgalom nagyságát).

34 – Lásd a Bíróság C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletének (EBHT 1997., I-4411. o.) 33. pontját, a Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 465. pontját, a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 241. pontját és a Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 129. pontját.

35 – Lásd többek között a Bíróság 100/80–103/80. sz., Musique Difussion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének (EBHT 1983., 1825. o.) 129. pontját, a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 242. pontját és a Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 130. pontját.

36 – Lásd a Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 132. pontját.

93. A vitatott határozatban a Bizottság előadta, hogy a jogsértés súlyának meghatározása során különböző szempontokra támaszkodott, többek között a piacok méretére és a vállalkozások azon tényleges gazdasági lehetőségére, hogy a versenytársaknak jelentős mértékű kárt okozzanak. Ez utóbbi szempontot az iránymutatás 1. A. pontjának negyedik bekezdése kifejezetten említi.

94. A fellebbezők nem vitatják az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 89. pontjában foglalt azon megállapítását, hogy a jogsértés súlyának meghatározásához szükséges (tehát valójában célszerű) az érintett piac méretének meghatározása, hogy az iránymutatás értelmében meg lehessen ítélni a vállalkozások azon tényleges gazdasági lehetőségét, hogy a versenytársaknak jelentős kárt okozzanak.

95. Ellentmondást látnak azonban abban, hogy az Elsőfokú Bíróság ezt először feltételként szabta, majd pedig a megtámadott ítélet 99. és 100. pontjában elismerte, hogy az indokolás általa megállapított, a piacok méretének meghatározása tekintetében fennálló elégtelensége orvosolható a fellebbezők által nem kifogásolt, a vitatott határozat indokolásának (325) pontja szerinti piacvezető helyzetre történő bizottsági utalással.

96. Bár a fellebbezők véleményem szerint teljesen jogosan hivatkoznak a megtámadott ítélet 89., 99. és 100. pontjából kitűnő indokolásbeli ellentmondásra [37], ez a kifogás az alábbi okokból nem lehet fogadható el.

97. Mint azt a Bíróság megállapította, és mint az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 90. pontjában felidézte, azon befolyás meghatározása során, amelyet valamely vállalkozás a piacra gyakorolhat, e vállalkozás piaci részesedése bír jelentőséggel [38].

98. Ebből az ítélkezési gyakorlatból azonban nem vezethető le, hogy egy vállalkozás piacra gyakorolt befolyása vagy a versenytársaknak jelentős kár okozására irányuló, az iránymutatás szerinti tényleges gazdasági lehetősége megállapításához ezt a lehetőséget pontosan meg kellene határozni, és ezért a Bizottság köteles lenne először meghatározni a piacot, majd a forgalom alapján megállapítani ennek méretét [39].

37 – Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletének indokolása ellentmondásos-e, olyan jogi kérdés, amely önmagában felvethető a fellebbezés során. Lásd többek között a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 71. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

38 – A Bíróság C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletének (EBHT 1998., I-8417. o.) 139. pontját.

39 – A megtámadott ítélet 95. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a releváns piacok elhatárolása tekintetében nem áll fenn indokolási hiányosság, amit a fellebbezők nem kifogásoltak.

99. A Bizottság jogosan utal arra, hogy az ilyen követelménynek a megtámadott ítélet 89. pontjából történő levezetése azzal a következménnyel járna, hogy a Bizottságnak olyan bizonyítást kellene lefolytatnia, amelyre még az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapítása keretében sem köteles, ha a jogsértés már a lényegét tekintve sem egyeztethető össze e rendelkezéssel, ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 86. és 87. pontjában – amelyeket egyébként a fellebbezők nem kifogásoltak – az állandó ítélkezési gyakorlatra hivatkozással megállapította [40].

100. Az ilyen megközelítés az iránymutatás különösen szűk értelmezését is jelentené.

101. Míg tehát az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint helytállóan állapította meg, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának meghatározása és a bírság kiszabása során az iránymutatás 1. A. pontjának negyedik bekezdése alapján figyelembe kell vennie a jogsértők azon tényleges gazdasági lehetőségét, hogy a versenytársaknak jelentős kárt okozzanak, ez – eltérően attól, amit az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 89. pontjában megállapított – nem jelenti feltétlenül azt, hogy „meg [kell] határozni az érintett vállalkozások piacainak méretét […]".

102. Ezzel szemben álláspontom szerint helyesebb az a megállapítás, mely szerint a jogsértők e lehetősége minden lehetséges eszközzel bizonyítható, többek között a piacok méretének a forgalom alapján történő meghatározásával is.

103. Márpedig az Elsőfokú Bíróság pontosan ezt a szempontot alkalmazta a megtámadott ítélet 99–101. pontjában. Miután ugyanis megállapította, hogy a vitatott határozatot a piacok méretének a forgalom alapján való megállapítása tekintetében elégtelenül indokolták, kifejtette, hogy ez az indokolási hézag pótolható a vitatott határozatban megjelölt más indokokkal, mégpedig az e határozat indokolásának (325) pontjában foglalt megállapításokkal, amelyek lényegében arra vonatkoznak, amit a jelen ügyben a felek a fellebbezők piacvezető helyzeteként jelölnek meg.

104. Ezzel kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a fellebbezők a fellebbezésük 63. és 66. pontjában kifejezetten elismerik,

40 – A Bíróság megállapította, hogy az érintett piacnak a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének (jelenleg az EK 81. cikk (1) bekezdésének) alkalmazása keretében történő meghatározása „csak" arra szolgál, hogy „megállapítsa, hogy a kérdéses megállapodás alkalmas-e arra, hogy hatással legyen a tagállamok közötti kereskedelemre, és célja vagy hatása-e a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása" (a Bíróság C-111/04. P. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2006. február 16-án hozott, az EBHT-ban közzé nem tett végzésének 31. pontja). Az Elsőfokú Bíróság ebből – mint a megtámadott ítélet 86. pontjában – helytállóan következtet arra, hogy a Bizottságnak az EK 81. cikk szerinti határozatban nem kell mindig meghatároznia az érintett piacot, hanem csak akkor, ha ilyen meghatározás nélkül nem lehet megállapítani, hogy a kérdéses kartell hatással lehet-e a tagállamok közötti kereskedelemre, és célja vagy hatása-e a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (lásd az Elsőfokú Bíróság T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 29-én hozott ítéletének (EBHT 2003., II-913. o.) 206. pontját, a T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének (EBHT 2000., II-2707. o.) 230. pontját és a T-44/00. sz., Mannesmanröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének (EBHT 2004., II-2223. o.) 132. pontját.

hogy ez a szempont célszerű ahhoz, hogy meg lehessen ítélni egy vállalkozás jelentős kár okozására való tényleges gazdasági lehetőségét. Ebben az összefüggésben a fellebbezők csak azt róják fel a Bizottságnak, hogy nem bizonyította elégségesen, hogy a konkrét esetben ténylegesen fennállt egy ilyen piacvezető helyzet. Az ilyen, a tények megállapítását és értékelését érintő kifogást a Bíróság a fellebbezési eljárásban nem vizsgálhatja, kivéve ha ezeket az Elsőfokú Bíróság elferdítette volna [41] – amire a fellebbezők a jelen ügyben nem hivatkoznak.

105. Bár az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 89., 99. és 100. pontjában foglalt megállapításai téves jogalkalmazáson alapulnak, és ellentmondást tartalmaznak az indokolásban, e hibák tehát nem hatottak ki oly módon ezen ítélet rendelkező részére, hogy azt hatályon kívül kellene helyezni.

106. Javasolom tehát a harmadik fellebbezési jogalap első részének megalapozatlanként történő elutasítását.

41 – Lásd többek között a Bíróság C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2009. március 19-én hozott ítéletének (EBHT 2009., I-1843. o.) 105. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

2. A harmadik jogalap második részéről: az Elsőfokú Bíróság nem tulajdonított kellő jelentőséget azon megállapításnak, mely szerint a Bizottság a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatással összefüggésben megsértette az indokolási kötelezettséget

a) Az Elsőfokú Bíróság megállapításai

107. A megtámadott ítélet 108. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának megítélése során a jogsértés piacra gyakorolt, az iránymutatás 1. A. pontjának első bekezdése szerinti tényleges hatásait csak akkor kell vizsgálnia, ha ezek a hatások mérhetően megjelennek.

108. A megtámadott ítélet 109. pontjában az Elsőfokú Bíróság ezután kifejtette, hogy a Bizottság soha nem hivatkozott arra, hogy a hatások a jelen esetben nem lettek volna mérhetők, az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban pedig még arra is rámutatott, hogy a jogsértést végrehajtották, és így szükségszerűen tényleges hatást gyakorolt a versenyfeltételekre a szóban forgó piacokon.

109. Az Elsőfokú Bíróság e következtetést nem „meggyőzőként” elutasította, és ezt – a Bizottság határozathozatali gyakorlatára és egy saját ítéletére történő hivatkozással – azzal indokolta, hogy valamely megállapodás végrehajtása nem jár szükségszerűen tényleges hatásokkal. Azt is kifogásolta, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a fellebbezők

azon érvét, miszerint a megállapodások nem vezettek a tűk eladási árának emeléséhez (a megtámadott ítélet 110. pontja). Az Elsőfokú Bíróság végül megállapította, hogy a Bizottság kizárólag a kartell végrehajtása és ennek a piacra gyakorolt tényleges hatásai közötti okozati összefüggésre támaszkodott, ami a bírság számításához azonban nem elegendő (a megtámadott ítélet 111. pontja). Ebből az Elsőfokú Bíróság az ítélet 112. pontjában arra következtetett, hogy a Bizottság az őt terhelő indokolási kötelezettségét nem megfelelően teljesítette.

110. Az indokolási kötelezettség e megsértésének jogkövetkezményeit az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 190. pontjában vizsgálta. Ebben a pontban az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy különösen a Bizottságnak a bírság összege meghatározásával kapcsolatos fejtegetéseiből nem tűnik ki, hogy a jogsértés hatásainak 1997. március 13-át követő csökkentése – amelyet egyébként a Bizottság a határozat indokolásának (320) pontjában kifejezetten elismert – miért nem befolyásolta a bírság kiszabását. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor arra a következtetésre jutott, hogy „[a]z indokolás e hiánya azonban a jelen ügy körülményei között nem eredményezheti a kiszabott bírság törlését vagy csökkentését, mivel a jogsértés »különösen súlyosnak« minősítése [az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 188. és 189. pontjában kifejtett okokból] megalapozott volt, a Bizottság pedig az ilyen jogsértés esetére az iránymutatásban előírt legalacsonyabb kiindulási összeget (sőt, pontosabban a »súlyos« jogsértések esetére előírt legmagasabb összeget), vagyis a 20 millió eurót választotta. A Bizottság ugyanis helyesen állapítja meg, hogy a legalacsonyabb összeg kiválasztása jelen esetben elegendő annak figyelembevételéhez, hogy a jogsértés hatása a jogsértés időtartama során csökkent.”

b) A felek érvei

111. A fellebbezők álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy a megtámadott ítélet 190. pontjában úgy határozott, hogy a jogsértés tényleges hatásai megállapítása tekintetében fennálló elégtelen indokolás a jelen eset körülményei között nem vezethet a bírság hatályon kívül helyezéséhez vagy csökkentéséhez, mivel a jogsértés „különösen súlyosként” történő besorolása indokolt. Az Elsőfokú Bíróság összekeveri a határozat anyagi jogszerűségének kérdéseit és a formális indokolási kötelezettség megsértésének jogkövetkezményeire vonatkozó kérdésekkel. Mivel a Bizottság a kartellek területén széles körű mérlegelési jogkörrel rendelkezik, az eljárási szabályok és az indokolási kötelezettség betartása a védelemhez való jog szempontjából különös jelentőséggel bír.

112. A Bizottság a fellebbezők álláspontját nem fogadja el. Azt mindazonáltal elismeri, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletének 109–112. pontjában tévesen alkalmazta a jogot. Egyrészt azt a követelményt támasztotta a Bizottsággal szemben, hogy bizonyítsa a jogsértés által a piacra gyakorolt

tényleges mérhető hatás hiányát, miközben ő maga nem állapította meg, hogy ez a hatás mérhető volt. Másrészt az Elsőfokú Bíróság ellentmondott az állandó ítélkezési gyakorlatnak, mely szerint a versenykorlátozó célra irányuló megállapodás végrehajtása elegendő annak kizárásához, hogy a piacra gyakorolt hatás hiányát meg lehessen állapítani. Ezért a Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság az említett 109–112. pontban foglalt, a jogsértés által a piacra gyakorolt hatás bizonyítására és mérhetőségére vonatkozó megállapítások mellőzésével változtassa meg az indokolást.

c) Értékelés

113. A fellebbezési jogalap második részének vizsgálata előtt, amely a megtámadott ítélet 190. pontját érinti, állást kell foglalni a Bizottság indokolás megváltoztatása iránti kérelmével kapcsolatban, amely kérelem lehetővé tenné a Bíróság számára, hogy az Elsőfokú Bíróság téves jogalkalmazását megállapítsa és a hibát kijavítsa anélkül, hogy ez a más okokból helyesnek bizonyuló ítélet rendelkező részét érintené [42].

42 – Lásd a Bíróság C-30/91. P. sz., Lestelle kontra Bizottság ügyben 1992. június 9-én hozott ítéletének (EBHT 1992., I-3755. o.) 28. pontját; a C-294/95. P. sz., Ojha kontra Bizottság ügyben 1996. november 12-én hozott ítéletének (EBHT 1996., I-5863. o.) 52. pontját; a C-210/98. P. sz., Salzgitter kontra Bizottság ügyben 2000. július 13-án hozott ítéletének (EBHT 2000., I-5843. o.) 58. pontját, és a C-120/06.-P. és C-121/06. P. sz., FIAMM és társai kontra Tanács és Bizottság egyesített ügyekben 2008. szeptember 9-én hozott ítéletének (EBHT 2008., I-6513. o.) 187. pontját.

i) A Bizottság indokolás megváltoztatása iránti kérelméről

114. A Bizottságnak a megtámadott ítélet 109–112. pontjában foglalt indokolással szembeni kifogásai lényegében két jogkérdést vetnek fel.

115. Egyrészt a Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg, hogy a Bizottságnak a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak hiányát bizonyítania kell, mert egyfelől arra csak akkor köteles, ha ezek a hatások mérhetők – ami a jelen ügyben azon megállapodások jellege miatt, amelyekkel az érintett piacokon a lehetséges versenyt kizárhatták, eleve nem jön szóba –, másfelől pedig az Elsőfokú Bíróság végül nem állapította meg azt, hogy a jelen esetben a piacra gyakorolt hatások mérhetők voltak.

116. Másrészt az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy megállapította, a Bizottság a vitatott határozatot elégtelenül indokolta, mert csupán arra utalt, hogy a kartell végrehajtásából következtetni lehet a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásaira.

117. E kifogások csak részben jogosak.

118. Ami a kifogások első csoportját illeti, minden bizonnyal helytálló, hogy a Bizottság az iránymutatás 1. A. pontjának első bekezdése szerint csak abban az esetben köteles a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak bizonyítására, ha azok mérhetők. Az iránymutatásból kitűnik, hogy a horizontális ár- és a piacfelosztó kartellek önmagában a jellegük miatt különösen súlyos jogsértésként minősíthetők, anélkül hogy a Bizottságnak bizonyítania kellene a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásait. A piacra gyakorolt tényleges hatások ebben az esetben csak egyikét jelentik a számos szempontnak.

119. Mindazonáltal a vitatott bizottsági határozat egyik szakaszát – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 111. pontjában megállapította – „A jogsértés tényleges hatásai" címmel látták el, és az többek között azt a megállapítást tartalmazza, hogy a jogsértés hatást gyakorolt a piacra, és hogy e hatások 1997. március 13. és 1999. december 31. között csökkentek. A Bizottság vagy nem kíván a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak követelményére támaszkodni – ebben az esetben a kartellben részt vevő vállalkozásokra bírságot kiszabó határozatban a jogsértés súlyának az iránymutatás 1. A. pontja szerint történő meghatározása során csak a jogsértés jellegét és adott esetben a piac földrajzi kiterjedését kellene figyelembe venni –, vagy pedig a határozatát – mint a jelen esetben – ilyen hatásokra kívánja alapozni: ebben az esetben véleményem szerint az a vélelem érvényesül, hogy a Bizottság e hatásokat mérhetőnek tartja. Mivel a Bizottság a kiszabni kívánt bírság összegének megállapítása során e szempont alkalmazásával átlép*heti* az iránymutatás által a különösen súlyos jogsértésekre előírt 20 millió euró legalacsonyabb összeget, arra a tényre tekintettel, hogy a bírság kiszabásáról szóló határozatában az indokolás három pontját a „jogsértés tényleges hatásainak" szenteli, kevéssé valószínű az a feltevés, hogy e határozatot nem erre a szempontra kívánta alapozni. E körülmények között – véleményem szerint – ebből jogilag megalapozottan lehet arra következtetni, ahogy az Elsőfokú Bíróság is tette a megtámadott ítéletben, hogy a Bizottság az általa a határozatban ismertetett hatásokat alapvetően mérhetőnek tartja, amennyiben a határozat indokolásából kifejezetten más nem következik.

120. Az Elsőfokú Bíróság tehát e körülmények között és a piacra gyakorolt tényleges hatások mérhetőségére vonatkozó ezen vélelem alapján állapította meg a megtámadott ítélet 109. pontjában, hogy a Bizottság a jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban nem hivatkozott arra, hogy a tényleges hatások nem mérhetők. Ennélfogva az Elsőfokú Bíróság semmiképpen nem kötelezte a Bizottságot arra, hogy negatív bizonyítékot szolgáltasson, hanem csupán megállapította, hogy a Bizottság a vitatott határozat által indokolt vélelmet, mint fent kifejtettem, az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban nem döntötte meg.

121. Egyébként nem fogadható el a Bizottság fellebbezési ellenkérelmében kifejtett azon magyarázata, miszerint a megállapodások hatásai azok jellege miatt – amelyek, mint említettük, a földrajzi és a termékpiacok fel-

osztását célozzák a lehetséges versenytársak piacra lépésének semlegesítése érdekében – nem mérhetők, mivel a vitatott határozat nem tartalmaz ilyen indokolást, és mindenestre első fokon erre nem hivatkoztak.

122. Végül az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat elégtelen indokolására vonatkozó kifogás vizsgálata keretében, ahogy e kifogást a fellebbezők előterjesztették, nem állapíthatta meg azt, hogy a hatások ténylegesen mérhetők voltak, mert az ilyen értékelés a vitatott határozat anyagi jogszerűségét érintette volna.

123. A Bizottság kifogásainak a megtámadott ítélet 109. pontjában foglalt indokolást érintő első csoportját véleményem szerint tehát el kell utasítani.

124. A kifogások másik, az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 110–112. pontjában foglalt, a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak elégtelen bizonyítására vonatkozó fejtegetéseit érintő csoportját érdemes közelebbről megvizsgálni.

125. Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság e pontokban, „A bírság kiszabására vonatkozó indokolás” címmel ellátott szakaszban szereplő megállapításai igen homályosak. Az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat elégtelen indokolásával kapcsolatos, eljárási követelményeket érintő megfontolásokat (a megtámadott ítélet 110. pontjában például azt rója fel a Bizottságnak, hogy az nem vette figyelembe a fellebbezőknek a tűk eladási ára emelésének hiányára vonatkozó érvét) összefüggéstelenül azon – egyébként lényegesen jelentősebb – megfontolások mellé helyezi, amelyek az anyagi jogi kérdésekre vonatkoznak, és amelyek szerint a vitatott határozat (318)–(320) pontjában szereplő indokolás nem „meggyőző” vagy pontatlan [43].

126. Véleményem szerint azonban helytállóan kifogásolja a Bizottság azt, hogy az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat indokolását a piacra gyakorolt tényleges hatások tekintetében elégtelennek tartotta.

127. Egyrészt a közösségi versenyszabályok megsértése miatti bírságkiszabásra vonatkozó indokolási kötelezettség terjedelmével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat szerint az alapvető, az indokolási kötelezettséget érintő eljárási követelmények akkor teljesülnek, ha a Bizottság a határozatában rögzíti a döntése alapjául szolgáló azon szempontokat, amelyek lehetővé tették számára, hogy a jogsértés

43 – E megkülönböztetéssel kapcsolatban lásd többek között a Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítélet 67. és 72. pontját és a megtámadott ítélet 92. pontját.

súlyát és időtartamát megállapítsa [44]. Márpedig a jelen esetben a jogsértés súlyát illetően – amiről itt egyedül szó van – a megfelelő szempontokat bizonyosan ismerteti a vitatott határozat indokolásának (316)–(325) pontja, mivel a tényleges hatások követelményét a (318)–(320) pont vizsgálta.

128. Másrészt a megtámadott ítélet 110. pontja első és második mondatának, valamint a 111. pontja negyedik mondatának megállapításaiból kétségtelenül kitűnik, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a vitatott határozat indokolásának helytállóságát, mivel az abban foglalt értékelést nem meggyőzőként elutasította ahelyett, hogy csupán azt vizsgálta volna, hogy a Bizottság világosan és egyértelműen ismertette-e, hogy miért fogadta el a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak létezését.

129. Az Elsőfokú Bíróság azzal, hogy a vitatott határozatnak a megtámadott ítélet 110–111. pontjában megállapított hiányosságait ezen ítélet 112. pontjában a piacra gyakorolt tényleges hatásokra vonatkozó elégtelen indokolás bizonyítékának tekintette, véleményem szerint tévesen alkalmazta a jogot [45].

130. Mindazonáltal a Bizottság indokolás megváltoztatására irányuló indítványának véleményem szerint nem lehet helyt adni, kivéve ha azt úgy kellene értelmezni – amit igen kétlek –, hogy az Elsőfokú Bíróságnak téves jogi értékelést kellett volna megállapítania.

131. Az alábbiakban ismertetett okokból ugyanis az álláspontom az, hogy az Elsőfokú Bíróság helytállóan állapította meg, hogy a Bizottság a bírság kiszabása során nem támaszkodhatott egyedül a kartell végrehajtása és ennek a piacra gyakorolt hatása közötti okozati összefüggésre.

132. Attól eltérően, amit a Bizottság mind a fellebbezési ellenkérelmében, mind a tárgyaláson állított, azon kérdés, hogy egy kartell tényleges végrehajtása a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak bizonyítására

44 – Lásd a Bíróság C-248/98. P. sz., KNP BT kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének (EBHT 2000., I-9641. o.) 42. pontját, a C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének (EBHT 2000., I-9991. o.) 73. pontját, a Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 463. pontját.

45 – Ennek során figyelembe kell venni azt, hogy a megtámadott ítélet 115. pontjának francia nyelvű változata ugyan a „défaut de motivation" [indokolás hiánya] kifejezést használja, ezzel szemben az eljárás egyedül hiteles nyelvében, a németben az „unzureichende Begründung" (elégtelen indokolás) kifejezés szerepel, amiből világosan kitűnik, hogy e kifejezés nem az indokolás hiányára, hanem elégtelen indokolásra utal. Ezen értelmezés mellett szól az is, hogy e kifejezés megfelel a megtámadott ítélet 99. pontjában használt kifejezésnek, amely pontban az Elsőfokú Bíróság kijelenti, hogy a határozatot a piacok nagysága tekintetében „elégtelenül indokolták".

elegendő-e, távol áll attól, hogy „állandó ítélkezési gyakorlat" tárgya legyen. A Bíróság e kérdéssel, amelyben eddig mindenestre még nem hozott döntést, először foglalkozik, mégpedig nem csak a jelen ügyben, hanem az úgynevezett „osztrák bankok"-ügyekben is [46].

133. Így, ahogy Bot főtanácsnok az ezen ügyekben 2009. március 26-án ismertetett indítványában kiemelte [47], nagy a bizonytalanság a tekintetben, hogy a „mérhető" fogalom az iránymutatás értelmében mit foglal magában.

134. E bizonytalanság részben azon alapul, hogy az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlata nem egységes abban a kérdésben, hogy a kartell tényleges végrehajtásának megállapítása elegendő-e a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásai létezésének bizonyítására.

135. Bot főtanácsnok a fent hivatkozott indítványában [48] helytállóan utalt arra, hogy e tekintetben az ítélkezési gyakorlatban két irányzat alakult ki.

136. Az ítélkezési gyakorlatban kialakult első irányzat szerint az Elsőfokú Bíróság azt az álláspontot képviseli, hogy a Bizottság egyszerűen a kartell végrehajtásából következtethet a piacra gyakorolt hatások létezésére. Ezt az irányzatot követte az Elsőfokú Bíróság az „osztrák bankok" [49] és a Group Danone kontra Bizottság [50] ügyekben hozott ítéletekben, valamint újabban a Hoechst kontra Bizottság [51] és a Carbone-Lorraine kontra Bizottság [52] ügyekben hozott ítéletekben.

137. A megtámadott ítéletben viszont az Elsőfokú Bíróság – mint már kifejtettem – úgy ítélte meg, hogy a Bizottság a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásai bizonyításaként nem szorítkozhat annak megállapítására, hogy a kartellt ténylegesen végrehajtották. Ez a megközelítés az ítélkezési gyakorlat második irányzatához köthető, amely az első irányzattal egyidejűleg létezik, és lényegében azt követeli meg a Bizottságtól, hogy tényleges és hiteles bizonyítékokat terjesszen elő arra vonatkozóan, hogy a kartell elégséges valószínűséggel hatást gyakorolt a piacra, miközben a kartell tényleges végrehajtása e megközelítés szerint csak erős bizonyítékot

46 – A C-125/07. P. sz., Erste Bank der österreichischen Sparkassen kontra Bizottság, a C-133/07. P. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich kontra Bizottság, a C-135/07. P. sz., Bank Austria Creditanstalt kontra Bizottság és a C-137/07. P. sz., Österreichische Volksbanken kontra Bizottság egyesített ügyek, amelyek jelenleg folyamatban vannak a Bíróság előtt.

47 – A hivatkozott indítvány 275. pontja.

48 – Lásd ezen indítvány 279–300. pontját.

49 – Az Elsőfokú Bíróság T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-5169. o.) 288. pontja. Ezt az ítéletet az a tanács hozta, amely ugyanazon összetételben a megtámadott ítéletet hozta.

50 – A T-38/02. sz., 2005. október 25-én hozott ítélet (EBHT 2005., II-4407. o.). Ezen ítélet 148. pontja szerint: „[…] egy versenyellenes tárgyú megállapodás végrehajtása – még ha csak részleges is – elég az említett megállapodás piacra gyakorolt hatása hiányának kizárásához." A fellebbezési eljárás keretében, amelyben a Bíróság 2007. február 8-án hozta meg ítéletét (a C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügy [EBHT 2007., I-1331. o.]), a Bíróságnak e szemponttal nem kellett foglalkoznia.

51 – A T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítélet (EBHT 2008., II-881. o.) 345. és 348. pontja.

52 – A T-73/04. sz. ügyben 2008. október 8-án hozott ítélet (EBHT 2008., II-2661. o.) 84. pontja. Ez az ítélet egy a Bíróság előtt folyamatban lévő fellebbezési eljárás tárgya (a C-554/08. sz., Le Carbone Lorraine kontra Bizottság ügy).

jelent, anélkül azonban, hogy a Bizottság a vizsgálata során erre szorítkozhatna [53].

138. E megközelítés szerint a jogsértés végrehajtása csak előfeltételt jelent egy kartell piacra gyakorolt tényleges hatásainak bizonyításához [54].

139. Ahogy Bot főtanácsnokot [55], engem is az ítélkezési gyakorlat második irányzatának megközelítése győz meg.

140. Úgy vélem ugyanis, hogy ha a Bizottság az olyan határozatot, amellyel egy vállalkozással szemben az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt bírságot szab ki, a piacra gyakorolt tényleges hatások létezésére kíván alapozni, tényleges, hiteles és elégséges bizonyítékokat kell tudnia előterjeszteni, amelyek lehetővé teszik számára, hogy a jogsértés versenyre gyakorolt tényleges hatásait megítélje. Különösen, amennyiben a jogsértés tényleges hatásainak fennállása a jellege szerint különösen súlyos jogsértés esetén lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy e jogsértésnek nagyobb súlyossági fokot tulajdonítson, és a kiindulási összeget a 20 millió euró legalacsonyabb összeg fölé emelje, a Bizottság nem szorítkozhat egyszerűen annak megállapítására, hogy a kartellt ténylegesen végrehajtották, következésképpen pedig nem elégedhet meg annak minden további bizonyítás nélküli vélelmezésével, hogy e kartell valószínűleg hatást gyakorolt a piacra.

141. Az ilyen követelményt annál inkább helyénvalónak tartom, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a cél az, hogy a vállalkozásokkal szemben az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt kiszabott bírság révén elérjék mindenekelőtt azt, hogy e vállalkozások a jogellenes magatartással felhagyjanak [56].

142. Márpedig ebben az összefüggésben álláspontom szerint nem fogadható el, hogy a Bizottság a versenyellenes célú megállapodások – mint például a termékpiacok és/vagy a földrajzi piacok felosztása vagy az árak rögzítése – esetén ne csupán annak kötelezettsége alól mentesüljön, hogy a jogsértés *létezésének* megállapítása érdekében bizonyítsa e megállapodások hatásait, hanem annak kötelezettsége alól is, hogy konkrét

53 – Lásd az Elsőfokú Bíróság T-322/01. sz., Roquette Frères kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3137. o.) 77. és 78. pontját; a T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3255. o.) 178–181. pontját; a T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3435. o.) 155–159. pontját és a T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben (EBHT 2006., II-3627. o.) 161–165. pontját. Lásd szintén ebben az értelemben a T-52/03. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet 392–395. pontját, a T-53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet (EBHT 2008., II-1333. o.) 301–304. pontját és a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet 584–587. pontját. A Knauf Gips kontra Bizottság ügyben és a Lafarge kontra Bizottság ügyben hozott ítélet a Bíróság előtt folyamatban lévő fellebbezési eljárások tárgya (C-407/08. P. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügy, C-413/08. P. sz., Lafarge kontra Bizottság ügy).

54 – Lásd a Roquettes Frères kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 77. pontját és a T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizpttság ügyben hozott ítélet 180. pontját.

55 – Lásd a hivatkozott indítvány 303–314. pontját.

56 – Lásd többek között az ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 173. pontját, az SGL Carbon kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontját és a C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-4405. o.) 22. pontját.

és hiteles bizonyítékokat szolgáltasson a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatásokról, miközben szükségesnek ítéli, hogy a jogsértés *súlyának* megállapítása érdekében, végeredményben pedig a szóban forgó vállalkozással szemben kiszabandó bírság meghatározása érdekében erre a szempontra támaszkodjék.

143. Véleményem szerint tehát az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 110. és 111. pontjában helytállóan állapította meg azt, hogy a Bizottság nem szorítkozhatott további indokolás nélkül arra, hogy a kartell végrehajtásából a piacra gyakorolt tényleges hatások létezésére következtessen, és hogy a határozatát nem alapozhatta csupán a kartell végrehajtása és ennek a piacra gyakorolt tényleges hatásai között fennálló okozati összefüggésre.

144. Azt javasolom tehát, hogy a Bíróság a Bizottság indokolás megváltoztatására irányuló indítványának ne adjon helyt.

ii) A fellebbezők által a harmadik jogalap második részének alátámasztására felhozott kifogásokról

145. A fellebbezők azt kifogásolják, hogy az Elsőfokú Bíróság nem semmisítette meg a vitatott határozatot, jóllehet megállapította, hogy a Bizottság a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak szempontja tekintetében megsértette az indokolási kötelezettségét [57]. Következésképpen az Elsőfokú Bíróság téves jogalkalmazással állapította meg a megtámadott ítélet 190. pontjában azt, hogy a bírság alapösszege megfelelő.

146. Ha feltételeznénk is, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásai tekintetében a vitatott határozat hiányos indokolását, és nem e szempontra vonatkozó (nyilvánvaló) mérlegelési hibát állapított meg, a fellebbezők érvelésének véleményem szerint nem lehet helyt adni.

147. A Bizottság vállalkozásokkal szembeni, a versenyszabályok megsértése miatt bírságot kiszabó határozatai ellen benyújtott keresetekkel kapcsolatos eljárásokban az Elsőfokú Bíróság kétféle jogkörrel rendelkezik. Egyrészt az e határozatok jogszerűségének az EK 230. cikk szerinti felülvizsgálata keretében többek között meg kell vizsgálnia azt, hogy betartották-e az indokolási kötelezettséget, amelynek megsértése esetén a határozat

57 – A megtámadott ítélet 115. pontjában alkalmazott francia „défaut de motivation” kifejezésre vonatkozó, a 45. lábjegyzetben szereplő fejtegetések megfelelően érvényesek ugyanezen kifejezésnek a megtámadott ítélet 190. pontjában történő használatára. Ez alatt tehát – ahogy a megtámadott ítélet német nyelvű változatából kitűnik – elégtelen vagy hiányos indokolást, nem pedig az indokolás hiányát kell érteni.

semmissé *nyilvánítható*. Másrészt az EK 229. cikk és az 1/2003 rendelet által biztosított teljes körű felülvizsgálati jogkör keretében azt kell megítélnie, hogy a bírság összege megfelelő-e [58].

148. Következésképpen valamely vállalkozással szemben az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt kiszabott bírság összegének meghatározására vonatkozó szempontok egyike tekintetében fennálló elégtelen indokolás megállapítása nem vezethet minden további nélkül a bírságot kiszabó határozat – akár csak részleges – megsemmisítéséhez. Ez azon lehetséges szempontok számával függ össze, amelyeket a Bizottság egy bizonyos jogsértés súlyának és időtartamának meghatározása során figyelembe vehet. A jelen ügyben ugyanis a vitatott határozat rendelkező része (beleértve a kiszabott bírság összegét) az Elsőfokú Bíróság által megállapított hibás vagy hiányos indokokhoz képest teljesen más indokokra támaszkodik.

149. A vitatott határozatban a Bizottság a jogsértés súlya miatt 20 millió euró kiindulási összeget állapított meg. Ezen összeg meghatározása során figyelembe vette többek között a jogsértés jellegét, annak a piacra gyakorolt tényleges hatásait és a piac földrajzi kiterjedését.

58 – Lásd a KNP BT kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 38–40. pontját és a Sarrió kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 69–71. pontját.

150. Miután az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben feltárta azon hibákat, amelyeket a Bizottság a piacra gyakorolt tényleges hatások értékelése során a jogsértés súlyának megállapítása keretében elkövetett, megvizsgálta, hogy e hibák a bírság kiszabására, tehát a vitatott határozatban a fellebbezőkkel szemben kiszabott 20 millió euró kiindulási összegre is hatással voltak-e.

151. Az Elsőfokú Bíróság azonban a teljes körű felülvizsgálati jogkör keretében végzett vizsgálat során, miután a megtámadott ítélet 188. és 189. pontjában megállapította, hogy a szóban forgó megállapodások jellege miatt indokolt volt a vitatott határozat szerinti jogsértés különösen súlyosként történő besorolása, helytállóan jelentette ki az ítélet 190. pontjában, hogy a megállapított hibák a jelen ügy körülményei között *nem eredményezhetik a kiszabott bírság törlését vagy csökkentését,* mivel a jogsértés „különösen súlyosnak” minősítése megalapozott volt, a Bizottság pedig az ilyen jogsértés esetére az iránymutatásban előírt legalacsonyabb kiindulási összeget (sőt, pontosabban a „súlyos” jogsértések esetére előírt legmagasabb összeget), vagyis a 20 millió eurót választotta.

152. Másként fogalmazva az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte meg, hogy jóllehet a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatás lehetővé teszi a Bizottság számára az általa kiszabott bírság kiindulási összegének növelését, ha a jelen ügy körülményei között ennek feltételei adott esetben fennállhattak volna, az e szempontot érintő hibák azonban semmiképpen nem hatottak ki a jelen ügyben megállapított összegre (és ezáltal a vitatott

határozat rendelkező részére), mivel ezen összeg megfelel az iránymutatás szerinti súlyos jogsértések csoportjára előírt legmagasabb összegnek, miközben a szóban forgó jogsértés a jellege alapján „különösen súlyosként" sorolható be. E körülmények között az Elsőfokú Bíróság a teljes körű felülvizsgálati jogköre keretében nem tartotta szükségesnek, hogy a vitatott határozat megváltoztatásának jogát gyakorolja, mivel a megállapított kiindulási összeg egy „különösen súlyosként" besorolt jogsértés tekintetében már csökkentett, és ezáltal megfelelő volt.

153. Ezen értékelés és e megközelítés tekintetében véleményem szerint nem került sor téves jogalkalmazásra.

154. Következésképpen azt javasolom, hogy a Bíróság a fellebbezők által a harmadik fellebbezési jogalap második részének alátámasztására felhozott kifogásokat utasítsa el. E fellebbezési jogalapot véleményem szerint tehát teljes egészében el kell utasítani.

E – *A negyedik fellebbezési jogalapról: az iránymutatás megsértése és a jogsértés súlyának téves értékelése*

155. E fellebbezési jogalap két részből áll. Az első rész a jogsértés piacra gyakorolt hatásai megállapítása téves voltának figyelmen kívül hagyását érinti. A második rész a jogsértés állítólagos önkéntes megszüntetésének enyhítő körülményként történő figyelembevételének hiányára vonatkozik.

1. A negyedik fellebbezési jogalap első részéről: a jogsértés piacra gyakorolt hatásai megállapítása téves voltának figyelmen kívül hagyása

a) A felek érvei

156. A fellebbezők arra hivatkoznak, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 188–190. pontjában két tekintetben is tévesen alkalmazta a jogot. Az Elsőfokú Bíróság egyrészt csupán elvont módon állapította meg a jogsértés súlyát. A jogsértés konkrét körülményeinek figyelmen kívül hagyása nem egyeztethető össze sem az iránymutatással, sem a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, sem pedig a Bizottság határozathozatali gyakorlatával. Másrészt az Elsőfokú Bíróság az iránymutatás által a „különösen súlyos" jogsértésekre előírt kiindulási összeget tévesen tekintette kötelezően előírt legalacsonyabb összegnek. E megközelítés nem hozható összhangba a Bizottság határozathozatali gyakorlatával, és az arányosság elvének megsértését jelenti.

157. A Bizottság részben a harmadik fellebbezési jogalappal kapcsolatban felhozott érveire utal a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásai tekintetében. Hozzáteszi, hogy az Elsőfokú Bíróság nem tekintette úgy, hogy a bírságnak az iránymutatásban meghatározott kiindulási összege át nem léphető küszöbértéket képezne, hanem épp ellenkezőleg, a megtámadott ítélet 206. és 223. pontjában megvizsgálta annak arányosságát. Ami a fellebbezőknek a Bizottság határozathozatali gyakorlatával kapcsolatban előadott érveit illeti, az általuk hivatkozott példák vagy irrelevánsak, vagy újak, illetve pontatlanok.

b) Értékelés

158. Az Elsőfokú Bíróság olyan ítéletére vonatkozó fellebbezési eljárásban, amely egy vállalkozással szemben a közösségi jogi versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság összegét állapította meg, a Bíróság felülvizsgálatának tárgya egyrészt az, hogy az Elsőfokú Bíróság hogyan vette jogilag megalapozottan figyelembe a meghatározott magatartás súlyosságának az EK 81. és az EK 82. cikk, valamint a 17. rendelet 15. cikke (vagy az 1/2003 rendelet 23. cikke) keretében történő értékelésének összes alapvető elemét, másrészt az, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette-e a bírság megsemmisítése vagy csökkentése érdekében a felperes által előadott összes érvet [59].

159. A jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 188. pontjában kifejtette, hogy a szóban forgó jogsértés, amelynek tárgya a termékpiacok és a földrajzi piacok felosztása volt, természetét tekintve a versenyjog nyilvánvaló megsértésének minősül, és ezért különösen súlyosnak tekintendő. Ebből a megtámadott ítélet 189. pontjában arra következtetett, hogy a jogsértést – az iránymutatás fogalommeghatározására tekintettel – a vitatott határozat helytállóan minősítette „különösen súlyosnak”.

160. Ezen értékelés mint ilyen tekintetében véleményem szerint azonban egyáltalán nem alkalmazták tévesen a jogot.

161. A Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben [60] ugyanis a Bíróság már jóváhagyta az Elsőfokú Bíróság által választott megközelítést, miszerint a jogsértés súlyát a jogellenes magatartás jellege és célja alapján lehet megállapítani, és a bírság kiszabása során a magatartás célját érintő szempontok fontosabbak lehetnek azon szempontoknál, amelyek e magatartás hatását érintik. A Bíróság megállapította, hogy egy versenyellenes gyakorlat hatása ennélfogva a bírság megfelelő összegének megítélése során nem mérvadó szempont [61].

59 – Lásd többek között a Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 128. pontját, a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 217. pontját és a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 69. pontját.

60 – A Bíróság C-194/99. P. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélete (EBHT 2003., I-10821. o.).

61 – Uo. a 118. pontban.

162. A Bizottság egyébként az iránymutatásban – amelyre az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 189. pontjában helytállóan hivatkozik – a különösen súlyos jogsértésekkel kapcsolatban közölte, hogy „[r]endszerint az olyan horizontális korlátozások tartoznak majd ide, mint az árkartell vagy a piacfelosztó kvóták alkalmazása, vagy más, az egységes piac megfelelő működését veszélyeztető magatartások, például a nemzeti piacokra való széttördelés” (az 1. A. pont második bekezdésének harmadik francia bekezdése).

163. Ezen iránymutató leírásból az következik, hogy az olyan megállapodások vagy az egymással összehangolt olyan magatartások, amelyek – mint a jelen esetben – egyrészt a termékpiacoknak a tűk és a kemény anyagból készült más rövidáruk európai piacának szegmentálódása általi felosztását, másrészt a földrajzi piacoknak a kézi varrótűk, a kézműves varrótűk, a kötő- és horgolótűk európai piacának szegmentálódása általi felosztását célozzák, már jellegük alapján „különösen súlyosnak” minősíthetők, anélkül hogy szükséges lenne, hogy e magatartásokat különleges hatások jellemezzék.

164. Véleményem szerint tehát a fellebbezők nem kifogásolhatják az Elsőfokú Bíróság azon döntését, miszerint az iránymutatás 1. A. pontjának első bekezdésében megjelölt szempontoknak a jogsértés súlyának megállapítása során nem tulajdonítható ugyanazon jelentőség.

165. Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság – ahogy a jelen indítvány 151. és 152. pontjában kifejtettem –, miután a Bizottság által a jogsértés tényleges hatásainak vizsgálata során elkövetett hibákat megállapította, mégsem gyakorolta a bírság vitatott határozatban megállapított kiindulási összege megváltoztatására irányuló jogát, mert véleménye szerint a megállapított összeg a jelen ügyben már csökkentett volt, ha figyelembe vesszük, hogy a jogsértést a jellege alapján „különösen súlyosnak” minősítette. A fellebbezők állításától eltérően az Elsőfokú Bíróság tehát nem fogadta el, hogy a vitatott határozattal megállapított 20 millió euró kiindulási összeg nem csökkenthető küszöböt jelentene, hanem épp ellenkezőleg, mint ahogy a megtámadott ítélet 190. pontjából kitűnik, a teljes körű felülvizsgálati jogköre keretében megvizsgálta, hogy van-e ok ezen összeg megváltoztatására [62]. Az, hogy az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben adott körülmények között nem tartotta helyénvalónak, hogy a bírságnak a vitatott határozatban megállapított kiindulási összegét megváltoztassa, kifejtve az e mérlegelés alapjául szolgáló okokat, önmagában véve nem jelentheti az arányosság elvének sérelmét. Annak sincs jelentősége, hogy a Bizottság más jogellenes magatartásokat más ügyekben esetleg másként ítélt meg, mivel a Bizottság határozathozatali gyakorlata nem nyújt jogi keretet a versenyügyekben való bírságkiszabáshoz [63].

62 – Hasonló eljárásmódhoz lásd többek között az Elsőfokú Bíróság T-223/00. sz., Kyowa Hakko Kogyo és Kyowa Hakko Europe kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének (EBHT 2003., II-2553. o.) 77–89. pontját.

63 – Lásd többek között a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 209–213. pontját, a JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 205. pontját és a C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 82. pontját.

166. A negyedik fellebbezési jogalap első részét tehát el kell utasítani.

2. A negyedik fellebbezési jogalap második részéről: a jogsértés állítólagos önkéntes megszüntetésének enyhítő körülményként történő figyelembevételének hiánya

a) A felek érvei

167. A fellebbezési jogalap e részével a fellebbezők arra hivatkoznak, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 211. és 213. pontjában téves jogalkalmazással állapította meg azt, hogy enyhítő körülmény esetleg akkor vehető figyelembe, ha a szóban forgó vállalkozásokat a Bizottság beavatkozása késztette a versenyellenes magatartás megszüntetésére. A fellebbezőknek az az álláspontja, hogy a jogsértésnek a Bizottság első vizsgálati intézkedése előtt bekövetkezett önkéntes megszüntetését – mivel azt a jogsértés időtartamának megítélése során bizonyosan nem vették figyelembe – következésképpen enyhítő körülményként figyelembe kell venni.

168. A Bizottság azon az álláspontón van, hogy az Elsőfokú Bíróság által végzett elemzés megfelel a tárgyra vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlatnak, amelyet nem lehet megkérdőjelezni.

b) Értékelés

169. Megállapítható, hogy az Elsőfokú Bíróság a fellebbezők érvét, akik a Bizottság elmarasztalását kívánták azért, mert nem vette a javukra figyelembe az iránymutatás 3. pontja szerinti enyhítő körülményeket, többek között azzal az indokolással utasította el, hogy a jogsértést már a Bizottság első beavatkozása előtt megszüntették.

170. A megtámadott ítélet 211. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a jogellenes megállapodás idő előtti megszüntetése miatt az iránymutatás 3. pontja szerinti enyhítő körülmény nem vehető figyelembe. A jogsértés tartamát ugyanis kétszer vennék figyelembe a bírság kiszabása során, ha ilyen körülmények között csökkentést hajtanának végre. A jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 212. pontjában megállapította, hogy a jogellenes megállapodás idő előtti megszüntetése, ahogy a fellebbezők a kifogásközlésre adott válaszukban kifejtették, nem a Bizottság beavatkozására vagy a fellebbezőknek a jogsértés megszüntetésére irányuló elhatározására, hanem lényegében a fellebbezők növekvő csehországi termelési kapacitására vezethető vissza. A megtámadott ítélet 213. pontjában az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy a megállapodás idő előtti megszüntetését így már a jogsértés időtartamának megítélésénél figyelembe vették, ezért az nem jelenthet enyhítő körülményt.

171. Azon (tény)kérdéstől függetlenül, hogy a fellebbezők a jogsértést teljesen önkéntesen vagy gazdasági kényszer alapján szüntették-e

meg, az iránymutatásnak az Elsőfokú Bíróság általi értelmezése véleményem szerint nem minősül téves jogalkalmazásnak.

172. Emlékeztetek ugyanis arra, hogy az iránymutatás 3. pontja lényegében akként rendelkezik, hogy a Bizottság által kiszabott bírság kiindulási összege többek között akkor csökkenthető, ha a szóban forgó vállalkozás a Bizottság beavatkozásával egy időben beszünteti a jogsértést.

173. A Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Bíróság már jóváhagyta az Elsőfokú Bíróság azon megállapítását, hogy az iránymutatás 3. pontja szerinti enyhítő körülmény nem vehető figyelembe, ha a megállapított jogsértés már véget ért, vagy azt éppen akkor szüntették meg, amikor a Bizottság ellenőrzést végzett [64].

174. E megközelítés legutóbb a C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben nyert megerősítést, amely ugyan kissé más tényálláson alapult, viszont amelyben az Bíróság úgy határozott, hogy e vállalkozásnak joggal nem biztosították a vele szemben kiszabott bírság alapösszegének csökkentését, mivel az a jogellenes magatartását az amerikai versenyhatóságok első beavatkozását követően szüntette meg, ami a Bizottság beavatkozását megelőzően történt [65]. A Bíróság ezen értékelést a Bizottság által kiszabott bírság visszatartó ereje megőrzésének szükségességével és az EK 81. cikk (1) bekezdésének gyakorlati hatékonyságával indokolta [66].

175. Az Elsőfokú Bíróság tehát azzal, hogy a jelen ügyben jóváhagyta a vitatott határozatban foglalt azon bizottsági döntést, miszerint a fellebbezők javára az EK 81. cikk (1) bekezdése – általuk nem vitatott – megsértésének idő előtti megszüntetése nem vehető enyhítő körülménykánt figyelembe, semmiképpen nem alkalmazta tévesen a jogot.

176. Következésképpen a negyedik fellebbezési jogalap második részének véleményem szerint nem lehet helyt adni. E fellebbezési jogalapot szintén teljes egészében el kell utasítani.

64 – A 158. és 160. pont.

65 – A 150. pont.

66 – Uo. (149. pont).

F – *Az ötödik fellebbezési jogalapról: az arányosság elvének megsértése a bírság összegének megállapítása során*

1. A felek érvei

177. A fellebbezők azt állítják, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés súlyának megállapítása során a bírság kiszabása keretében két tekintetben sértette meg az arányosság elvét. Az Elsőfokú Bíróság egyrészt formálisan alkalmazta az iránymutatást, anélkül hogy figyelembe vette volna a jogsértés konkrét körülményeit. Másrészt az Elsőfokú Bíróság a bírság arányosságát csak az egyes feltételek tekintetében vizsgálta anélkül, hogy az egyedi eset körülményeit összességében vette volna figyelembe. A fellebbezők e tekintetben különösen a megtámadott ítélet 228–232. pontját kifogásolják.

178. A Bizottság álláspontja szerint e fellebbezési jogalap nem elfogadható, mert a bírság összegének Bíróság általi felülvizsgálatára irányul. Másodlagosan a Bizottság arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság a bírság arányosságát részletesen megvizsgálta, és a fellebbezők érvei nem meggyőzőek.

2. Értékelés

179. A fellebbezők első, az iránymutatás formális alkalmazására irányuló kifogását a jelen indítvány 165. pontjában ismertetett okokból el kell utasítani. E kifogás alátámasztására ugyanis a fellebbezők csupán azon kifogásukat ismétlik meg, hogy az Elsőfokú Bíróság a 20 millió euró kiindulási összeget nem csökkenthető küszöbnek tekintette. Mint fent már kifejtettem, e kifogás nem helytálló.

180. A második kifogással kapcsolatban meg kell állapítani, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróságnak, amikor a fellebbezés keretén belül határoz, nem feladata, hogy méltányossági okokból a saját-

jával helyettesítse az Elsőfokú Bíróság értékelését, amikor ez utóbbi – teljes körű felülvizsgálati jogkörében – a közösségi jog megsértése miatt egy vállalkozásra kiszabott bírság összegéről dönt [67].

181. Következésképpen a Bíróság a fellebbezési eljárás keretében nem jogosult a bírságok általános felülvizsgálatára [68].

182. A jelen ügyben a fellebbezők valójában azonban arra kérik a Bíróságot a fellebbezésükkel, hogy vizsgálja felül az Elsőfokú Bíróság által kiszabott bírság összegét. Fellebbezésük 103–108. pontjában ugyanis előadják, hogy a piacra gyakorolt tényleges hatások hiányának, a jogsértés időtartamának és eltérő hatásainak, idő előtti megszüntetésének, a bírság és az összforgalom közötti aránytalanságnak, az érintett piacok korlátozott kiterjedésének, valamint a Bizottság által kiszabott bírság érintett piacok első szintjének éves forgalmához viszonyított százalékos arányának arra kellett volna késztetnie az Elsőfokú Bíróságot, hogy a vitatott határozattal kiszabott bírságot csökkentse.

183. A fellebbezési eljárásban a Bíróságnak mindazonáltal azt kell vizsgálnia, hogy az Elsőfokú Bíróság jogilag elégségesen figyelembe vette-e a bírság megsemmisítése vagy csökkentése érdekében a fellebbező által előadott összes érvet [69].

184. Ahogy a Bizottság arra a fellebbezési ellenkérelmében hivatkozik, és ahogy a harmadik és negyedik fellebbezési jogalap jelen indítványban ismertetett vizsgálatából kitűnik, az Elsőfokú Bíróság alaposan vizsgálta a fellebbezőknek a fellebbezés 103–108. pontjában megismételt, fent ismertetett érveit.

185. Másfelől ami a bírság és a fellebbezők összforgalma közötti állítólagos aránytalanságra, valamint az érintett piacok első szintjének forgalmára vonatkozó, legrészletesebben kifejtett és az előző fellebbezési jogalapokra adandó válasz keretében nem vizsgált kifogásokat illeti, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 228–232. pontjában helytállóan vizsgálta meg, hogy a vitatott határozatban kiszabott összeg – figyelembe véve a fellebbezők érvelését és az Elsőfokú Bíróság teljes körű felülvizsgálati jogkörét – az említett körülményekhez képest aránytalan-e. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy az Elsőfokú Bíróság ezen értékelés során nem az 1/2003 rendelet 23. cikkének

67 – Lásd többek között a Bíróság C-320/92. P. sz., Finsider kontra Bizottság ügyben 1994. december 15-én hozott ítéletének (EBHT 1994., I-5697. o.) 46. pontját; a C-51/92. P. sz., Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4235. o.) 109. pontját; a Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 614. pontját, és a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 245. pontját.

68 – Lásd a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 246. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

69 – Lásd a Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 128. pontját és a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 69. pontját.

(2) bekezdésében rögzített, az összforgalom 10%-ának megfelelő felső határból indult ki, amelynek betartásával – ahogy a megtámadott ítélet 226. pontjában helytállóan megállapította – nincs automatikusan biztosítva a bírság arányossága.

186. Következésképpen azt javasolom, hogy a Bíróság az ötödik fellebbezési jogalapot és ezzel a fellebbezést teljes egészében utasítsa el.

III – A költségekről

187. Az eljárási szabályzat 122. cikkének első bekezdése szerint a Bíróság határoz a költségekről, ha a fellebbezést el kell utasítani. Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a szerint, amely az eljárási szabályzat 118. cikke alapján megfelelően alkalmazandó a fellebbezési eljárásra, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a Bizottság kérte, hogy a költségek viselésére a fellebbezőket kötelezzék, és a fellebbezők a fellebbezési jogalapok tekintetében pervesztesek lettek, őket kell kötelezni a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

IV – Végkövetkeztetések

188. Mindezek alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy a következőképpen határozzon:

1. A fellebbezést utasítsa el.

2. A Prym GmbH & Co. KG-t és a Prym Consumer GmbH & Co. KG-t kötelezze a költségek viselésére.